

Providing a Model for Improving the Professional Competencies of Educational Counselors in Providing Services to First-Grade High School Students (Case Study: Tehran Education)

Monireh Sharifi¹, Afsaneh Zamanimoghadam*², Akhtar Jamali² & Hamideh Reshadatjo³

1. Ph.D. student in Educational Management, Department of Educational Management, Faculty of Management and Economics, Sciences and Researches Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
- * Corresponding Author: Assistant Ph.D. in Educational Management, Associate Professor, Department of Educational Management, Faculty of Management and Economics, Sciences and Researches Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: pypg90@yahoo.com
2. Ph.D. in Social Medicine, Visiting Assistant Professor, Faculty of Management and Economics, Sciences and Researches Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
3. Ph.D. in Higher Education Management, Associate Professor, Department of Higher Education Management, Faculty of Management and Economics, Sciences and Researches Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Abstract

Objectives: This study aimed to provide a model for improving the professional competencies of educational counselors in providing to first-grade high school students.

Materials and Methods: The present study was exploratory descriptive, and in terms of approach, it was a mixed (qualitative-quantitative) one. In the qualitative section based on conducting exploratory interviews in a semi-structured manner with experts, dimensions and components were identified and in a small part, data were collected using a questionnaire. Participants in the qualitative section included 14 experts in the field of counseling who were selected by using purposive non-probabilistic sampling (judgmental). In the quantitative section, the statistical population was all counselors in 19 districts of Tehran working in girls and boys schools in the first secondary school (900 counselors) and the multi-stage cluster sampling method was used to determine the sample size (269 people) obtained by the Morgan table. Considering the two parts of the research (qualitative and quantitative), the validity and the reliability of the research tools were also discussed in two parts. In the qualitative part to measure the validity of qualitative data, the capability criterion (Guba and Lincoln, 2000) was used; it was validated from the perspective of 4 criteria of validity, transferability, reliability, and validity of the research instrument. Also, to calculate the reliability in this section, 4 interviews were selected as a sample and then each of them was re-performed and coded at a specified time interval. The specified codes were then compared at 2-time intervals. The reliability of the retest interviews was calculated to be 0.81 which indicates the reliability of the coding. In the quantitative part, 3 methods were used to measure validity; content validity, convergent validity test, and divergent validity. Cronbach's alpha coefficient was used to measure reliability. Also, the method of data analysis in the qualitative part was the theme analysis method, and in the quantitative part was the information in the questionnaires coded and analyzed using SPSS and Lisrel statistical software in two descriptive and inferential parts. In addition, a significant level has been considered in all research hypotheses ($\alpha=0.05$).

Discussion and Conclusions: The findings obtained from the qualitative data analysis showed that the model for improving the professional competencies of educational consultants includes 4 dimensions and 18 components. So that the dimensions of technical skills of the consultant (including 4 components), personality characteristics of the consultant (including 6 components), managerial skills of the consultant (including 3 components), and finally psychological skills of the consultant (including 5 components) can be the variance of professional qualifications. Counselors providing services to the students of the first secondary level should explain well at the confidence level of 95%. Besides, among the 4 independent variables of the research model, the counselor's personality characteristics variable was the most explanatory of the variance of the counselors' professional qualifications in providing services to the first secondary students with a value of 0.96, followed by the counselor's psychological skills variable with 0.76.

Keywords: Professional Competence, Educational Consultants, First Secondary Sevel, Education in Tehran.

Sharifi, M., Zamanimoghadam, A., Jamali, A., & Reshadatjo, H. (2022). Providing a Model for Improving the Professional Competencies of Educational Counselors in Providing Services to First-Grade High School Students (Case Study: Tehran Education). *Journal of Management and Planning in Educational System*, 15(2), 113-142. doi: [10.48308/MPES.2022.102460](https://doi.org/10.48308/MPES.2022.102460)

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی

پاییز و زمستان ۱۴۰۱

دوره ۱۵، شماره ۲ (پیاپی ۲۹)

صفحات: ۱۱۳-۱۴۲

DOI: [10.48308/MPES.2022.102460](https://doi.org/10.48308/MPES.2022.102460)

ISSN: [2423-5261](https://doi.org/10.48308/MPES.2022.102460)

E-ISSN: [2538-6344](https://doi.org/10.48308/MPES.2022.102460)

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۲۸ بازنگری مقاله: ۱۴۰۱/۳/۳

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۳/۱۰ چاپ مقاله: ۱۴۰۱/۷/۱

ارائه مدلی برای ارتقای صلاحیت های حرفه ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش آموزان مقطع متوسطه اول (مطالعه موردی: آموزش پرورش شهر تهران)

منیره شریفی، افسانه زمانی مقدم^۱، اختر جمالی^۱ و حمیده رشادت جو^۲

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
- * نویسنده مسئول: دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
pypg90@yahoo.com
۲. استادیار مدعو، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۳. دانشیار، گروه مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

هدف: این تحقیق با هدف ارائه مدلی برای ارتقای صلاحیت های حرفه ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش آموزان مقطع متوسطه اول انجام شد.

مواد و روش ها: روش پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع اکتشافی و از حیث رویکرد، ترکیبی (کیفی-کمی) بود. در بدو کار در بخش کیفی مبتنی بر اجرای مصاحبه های اکتشافی به صورت نیمه ساختاریافته با خبرگان، ابعاد و مؤلفه ها شناسایی و در بخش کمی با بهره گیری از پرسشنامه، نسبت به جمع آوری داده ها اقدام شد. مشارکت کنندگان در بخش کیفی ۱۴ خبره حوزه مشاوره را شامل می گردید که با استفاده از شیوه نمونه گیری غیراحتمالی هدفمند (از نوع قضاوتی) انتخاب شدند. در بخش کمی جامعه آماری شامل کلیه مشاوران مناطق ۱۹ گانه شهر تهران فعال در مدارس دخترانه و پسرانه در مقطع متوسطه اول (۹۰۰ مشاور) بود که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، نمونه گیری انجام و برای مشخص کردن حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد که ۲۶۹ نفر بدست آمد. با عنایت به دو بخشی بودن تحقیق (کیفی و کمی) لذا روایی و پایایی ابزارهای تحقیق نیز در دو بخش مطرح شد به گونه ای که در بخش کیفی برای سنجش روایی داده های کیفی از معیارهای قابلیت (گوبا و لینکلن، ۲۰۰۰) استفاده شد و از منظر ۴ معیار: اعتبار، انتقال پذیری، اطمینان پذیری و تأیید پذیری، مورد تأیید قرار گرفت. همچنین برای محاسبه پایایی در این بخش، ۴ مصاحبه به طور نمونه انتخاب و سپس هر کدام از آن ها در فاصله زمانی مشخص دوباره انجام و کدگذاری شدند. سپس کدهای مشخص شده در ۲ فاصله زمانی با هم مقایسه شدند. پایایی بازآزمایی مصاحبه های انجام شده ۰/۸۱ محاسبه گردید که نشان از پایا بودن کدگذاری هاست. در بخش کمی برای سنجش روایی از ۳ روش: روایی محتوا، آزمون روایی همگرا و روایی واگرا و برای سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. همچنین روش تحلیل داده ها در بخش کیفی، استفاده از روش تحلیل تم و در بخش کمی، اطلاعات موجود در پرسشنامه ها کدگذاری و با استفاده از نرم افزارهای آماری اس.پی.اس.اس و لیززل. در دو بخش توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفت. ضمناً سطح معناداری در تمامی فرضیه های تحقیق ($\alpha=0/05$) در نظر گرفته شده است.

بحث و نتیجه گیری: یافته های بدست آمده از تحلیل داده های کیفی نشان داد که مدل ارتقای صلاحیت های حرفه ای مشاوران آموزشی ۴ بعد و ۱۸ مؤلفه را در بر می گیرد. به طوری که ابعاد مهارت های فنی فرد مشاور (مشمتمل بر ۴ مؤلفه)، ویژگی های شخصیتی فرد مشاور (مشمتمل بر ۶ مؤلفه)، مهارت های مدیریتی فرد مشاور (مشمتمل بر ۳ مؤلفه) و نهایتاً مهارت های روان شناختی فرد مشاور (مشمتمل بر ۵ مؤلفه) می توانند واریانس صلاحیت های حرفه ای مشاوران در ارائه خدمات به دانش آموزان مقطع متوسطه اول را در سطح اطمینان ۹۵ درصد به خوبی تبیین نمایند. ضمن اینکه در میان ۴ متغیر مستقل مدل تحقیق، متغیر ویژگی های شخصیتی فرد مشاور بیشترین تبیین کننده واریانس صلاحیت های حرفه ای مشاوران در ارائه خدمات به دانش آموزان مقطع متوسطه اول به مقدار ۰/۹۶ و پس از آن متغیر مهارت های روان شناختی فرد مشاور با ۰/۷۶ قرار داشتند.

کلیدواژه ها: آموزش پرورش شهر تهران، صلاحیت حرفه ای، مشاوران آموزشی، مقطع متوسطه اول.

شریفی، منیره، زمانی مقدم، افسانه، جمالی، اختر، و رشادت جو، حمیده. (۱۴۰۱). ارائه مدلی برای ارتقای صلاحیت های حرفه ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش آموزان مقطع متوسطه اول (مطالعه موردی: آموزش پرورش شهر تهران). مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی، ۱۵(۲)، ۱۱۳-۱۴۲. doi: 10.48308/MPES.2022.102460

Copyright: © 2022 by the authors. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

مقدمه

تاریخچه مشاوره مدرسه در جهان، به دنبال تغییرات در آموزش و پرورش در مدارس مطابق با نیازهای جامعه و سیاست ملی بوجود آمد که به تبع آن، نقش مشاور مدرسه شکل گرفت. فشارهای همه جانبه، از جمله صنعتی شدن، مهاجرت و اصلاحات اجتماعی، مضیقه‌های حقوقی، رویکرد و دسترسی به آموزش را تحت تأثیر قرار دادند. در دهه‌های پس از آن، مشاوره راهنمایی با تحولات روانشناسی و رویدادهای مهم مانند جنگ جهانی اول و دوم، رکود بزرگ و دیگر توسعه‌های بین‌المللی تحت تأثیر قرار گرفت به دنبال آن ارزیابی‌های استاندارد شده و نظریه‌های جدید مشاوره‌ای ظاهر شد. نقش مشاوران مدرسه به‌طور موازی با تغییرات در آموزش و پرورش و جامعه ادامه پیدا کرد و به‌طور فزاینده‌ای بر مسائل توسعه‌ای، فردی و اجتماعی دانش‌آموزان و حساسیت فرهنگی متمرکز شد (آکلسون^۱، ۲۰۱۷). نقش اولیه مشاور مدرسه، که تنها بر آمادگی حرفه‌ای متمرکز است، در طول زمان به گسترش دانش و پیشرفت اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان افزوده است. برنامه‌های مشاوره مدرسه، در طول زمان و در هماهنگی با تغییرات ذکر شده، برای یک ارائه جامع، مبسوط و چارچوب استاندارد ملی در تعیین نقش مشاوران مدرسه توسعه یافته است. در این میان یکی از شاخه‌های مهم مشاوره، مشاوره تحصیلی می‌باشد. مشاوره تحصیلی راهی است که در آن مشاور کمک‌های مؤثری به دانش‌آموزان در جهت حل مشکلات تحصیلی آن‌ها می‌کند (رجب‌زاده و همکاران^۲، ۲۰۱۵). بررسی‌ها در کشورهای غربی چند نقش کلی را برای مشاوران مدارس مشخص می‌کنند که اطلاع‌رسانی و راهنمایی، حمایت، پیشگیری و ارتقای بهداشت روانی، کارهای اجرایی و دفتری، توانایی به کارگیری آزمون‌های روانشناختی، ایجاد یک شبکه محکم میان کارکنان مدرسه و سایر متخصصان مراکز خارج از مدرسه، والدین و دانش‌آموزان، حفظ اسرار مراجعان، ارجاع بموقع و مناسب، نظارت بر فعالیت‌های فوق برنامه، برقراری ارتباط مناسب و توأم با علاقه با والدین، مشاوره گروهی، ضبط و ثبت ارجاعات را در بر می‌گیرد (فزler و براون^۳، ۲۰۲۱).

امروزه در نظام آموزشی دنیا، مشاوره و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان، موضوعی مهم و کلیدی است. به‌طوری که بر طبق یک آمار تخمین زده می‌شود ۷۲۰۰ دانش‌آموز آمریکایی به‌طور روزانه ترک تحصیل می‌کنند (سالی ۱/۳ میلیون نفر)، این بدان معنی است که ۱/۳ میلیون نفر در بازار کار آتی آمریکا بخاطر نداشتن مدرک تحصیلی دبیرستان و دیپلم، قادر به یافتن شغل نخواهند بود (ویلارد و همکاران^۴، ۲۰۱۵). یا مطالعه‌ای دیگر نشان می‌دهد بیش از ۹۵ درصد آزمودنی‌ها که شامل دانش‌آموزان سرخپوست آمریکایی مقطع متوسطه بودند در راستای افزایش توانایی خود در برنامه‌ریزی درسی، مدیریت زمان و ارتقای سطح مهارت‌های تحصیلی به کمک مشاوران نیازمندند (به نقل از لیو و همکاران^۵، ۲۰۱۸). فولادی^۶ (۲۰۱۶) بیان می‌دارد با اینکه در سال‌های پس از انقلاب تعداد کل مشاوران رشدی ۶۲۹ درصدی را تجربه می‌کند اما نسبت دانش‌آموز به مشاور پس از انقلاب شاهد کاهشی ۲۳ درصدی است که همین امر لزوم توجه به افزایش کمی و کیفی مشاوران علی‌الخصوص مشاوران تحصیلی را پررنگ ساخته است. به‌زعم زرافشان^۷ (۲۰۱۶) آمارها حکایت از آن دارد به علت نبود توزیع متوازن رشته‌های تحصیلی در برنامه‌های هدایت تحصیلی، حدوداً ۱۳۰ هزار دانش‌آموز رشته‌های نظری پس از اخذ دیپلم در دوره پیش دانشگاهی ثبت‌نام نکرده‌اند که نشان از این دارد به نقش و کارکرد مشاوران تحصیلی در برنامه‌های هدایت تحصیلی آن‌طور

1. Ackelson
2. Rajabzadeh
3. Brown & Fezler
4. Willard
5. Wie liu
6. Fooladi
7. Zarafshan

که باید و شاید توجه نشده است. رحیمی^۱ (۲۰۱۸) بیان می‌دارد که اغلب مدارس دوره راهنمایی تحصیلی سابق و دوره اول متوسطه از نظر فضای فیزیکی آمادگی پذیرش مشاوران را نداشتند؛ چون اصلاً اتاقی با عنوان اتاق مشاور در این مدارس پیش‌بینی نشده بود. از این رو قادر به ارائه خدمات سازشی به دانش‌آموزان و اولیای آنان نبودند که همین امر روز به روز باعث فاصله گرفتن مشاور مدرسه از دانش‌آموزان و اولیای آنان به‌ویژه در ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره سازشی شد.

از طرف دیگر هنگامی که در مورد کیفیت آموزش صحبت می‌گردد، بررسی صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان، کادر آموزش و مشاوران مدرسه امری مهم و کلیدی است. زیرا دیدگاه این است که آن‌ها مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده کیفیت آموزش می‌باشند و نقش حیاتی در پیشرفت کشور، پرورش نیروی کار شایسته، حفظ صلح و سازگاری در جامعه، جامعه‌پذیری و آماده کردن افراد برای زندگی اجتماعی، انتقال ارزش‌ها و فرهنگ‌های اجتماعی به نسل‌های آینده دارند. اهمیت ارزیابی صلاحیت‌ها تا آنجاست که ارزیابی کیفیت نظام تربیت معلمان و مشاوران چندی است که در صدر مطالبات سیاست‌گذاران و دغدغه‌مندان این حوزه در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی قرار گرفته است (اینگوارسون^۲ و همکاران، ۲۰۱۳). در این میان برای داشتن شیوه‌های مشاوره علمی و مطابق با استانداردهای روز جهانی و نیازهای در حال تغییر، صلاحیت مشاوران نیز بایستی به‌صورت مداوم مورد بازبینی قرار گرفته و در جهت ارتقای سطح صلاحیت آن‌ها که در نتیجه منجر به بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود، تلاش شود چرا که اگر در فرآیند هدایت دانش‌آموزان، نقش مشاور کمرنگ شود گاهی این توهم در بین عوامل مدرسه، دانش‌آموزان و اولیا پیش می‌آید که این جریان بدون مشاور هم قابل اجراست (آذرنژاد^۳، ۲۰۱۷).

حال نظر به مطالب یادشده بایستی عنوان کرد که در حال حاضر، به علت نبود مشاوره صحیح مشاوران تحصیلی و عدم درک جایگاه و ظرافت‌های این بخش و بی‌توجهی به امر کلیدی بررسی و ارتقای سطح صلاحیت‌های مشاوران تحصیلی، تناسب میان رشته‌های تحصیلی دانش‌آموزان به علت نبود یک هدایت تحصیلی درست در کشور به هم خورده است و فشار تقاضای عجیبی برای رشته علوم تجربی بوجود آمده است که با ادامه روند موجود، هزینه‌های هنگفتی به لحاظ مادی و معنوی به فرد و جامعه تحمیل می‌گردد و سرخوردگی آتی دانش‌آموزان را در ادامه مسیر شغلی و تحصیلی‌اشان به همراه خواهد داشت. از این‌رو در چنین فضایی نقش بررسی صلاحیت‌های مشاوران تحصیلی بیش از پیش پررنگ‌تر و حساس‌تر می‌شود. ضمن اینکه ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران در هدایت دانش‌آموزان، می‌تواند تفاوت‌های فردی را به صورت حرفه‌ای مورد توجه قرار دهد و از وقوع اتفاقات ناگوار مانند خودکشی، ترک تحصیل و شکست تحصیلی جلوگیری کند.

لذا جمیع جهات حکایت از آن دارد که با وجود تأثیرات مثبت کارکرد مشاوران تحصیلی در مدارس، در راستای آماده‌سازی دانش‌آموزان مقاطع متوسطه جهت ورود مؤثر به مراکز دانشگاهی، چندان صلاحیت حرفه‌ای این دست از مشاوران در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه مورد بررسی قرار نگرفته و خلاء وجود چنین پژوهش‌هایی به‌خوبی حس می‌گردد. از این رو نگارندگان این پژوهش با درک چنین مسأله‌ای در این حوزه، درصدد پاسخگویی به این سوال مهم هستند که مدل مناسب ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول (مورد مطالعه: آموزش و پرورش شهر تهران) چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مشاوره تحصیلی یک فرآیند ارائه خدمات به دانش‌آموزانی است که نیاز به کمک در تصمیم‌گیری در مورد برخی از جنبه‌های مهم آموزش و پرورش خود از قبیل؛ انتخاب دوره‌ها و مطالعات، تصمیم درباره علایق و توانایی‌ها و انتخاب مدارس خود دارند (آذرنژاد، ۲۰۱۷). مشاوره تحصیلی راهی است که در آن مشاور کمک‌های مؤثری به دانش‌آموزان در جهت حل مشکلات تحصیلی آن‌ها می‌کند. در یک تعریف کلی، مشکلات تحصیلی؛ فقدان اطلاعات کافی برای انتخاب یا تغییر دادن رشته تحصیلی، مسائل و مشکلات مادی، فقدان استعداد و توانایی برای سازگار شدن با محیط تازه، مشکل مردودی، اضطراب و نگرانی و دلپره و وحشت مردود شدن از امتحانات، چگونگی مطالعه، ناراحتی‌هایی که از تنبیهات بدنی ایجاد می‌شود، انتخاب رشته تحصیلی بدون داشتن استعداد و یا علاقه و رغبت و ... را شامل می‌شود (رجب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵). معماری و آرام^۱ (۲۰۱۴) ضرورت‌های مشاوره تحصیلی را شامل ضرورت مشاوره تحصیلی برای دانش‌آموزان، ضرورت مشاوره تحصیلی برای والدین، ضرورت مشاوره تحصیلی در زمینه انتخاب رشته و مشاغل، ضرورت مشاوره تحصیلی در زمینه جلوگیری از افت تحصیلی، ضرورت مشاوره تحصیلی در زمینه آموزش شیوه‌های صحیح مطالعه و روش‌های بهسازی حافظه، ضرورت مشاوره تحصیلی برای تشخیص و هدایت دانش‌آموزان استثنایی، ضرورت مشاوره تحصیلی برای دانش‌آموزان تیز هوش و نابغه عنوان می‌دارند. در این میان مدل‌های مختلفی در خصوص مشاوره تحصیلی یا راهنمایی تحصیلی ارائه شده است از جمله:

۱. مدل برنامه مشاوره و راهنمایی مدرسه جامعه‌ی واشنگتن آکلسون^۲ (۲۰۱۷): به‌زعم این محقق، مدل پیشنهادی وی مزایای جامع و خاصی برای ذی‌نفعان، از جمله دانش‌آموزان، خانواده‌ها، معلمان و اعضای جامعه دارد. ارزیابی برنامه مشاوره مدرسه با چهار جزء مدل ملی ASCA^۳ هماهنگ شده است و به‌عنوان یک ابزار برای تحلیل هر جزء به کار می‌رود. این ارزیابی‌ها باید برای شناسایی شکاف در برنامه و شناسایی اهداف سال آینده استفاده شود.

۲. مدل گوردن^۴ (۲۰۰۶): گوردن در مدل خود، راهنمایی تحصیلی را با راهنمایی مسیر شغلی از طریق سه مرحله‌ی بررسی، کسب آگاهی و یکپارچگی تلفیق می‌کند و برای مرحله‌ی برنامه‌ریزی و عمل که در آن هم دانشجویان و هم راهنماها تصمیم‌گیرنده‌اند، آماده می‌کند. هدف از این یکپارچه‌سازی، حمایت از رشد دانش‌آموزان، آماده کردن آن‌ها برای آینده، توانمندسازی آن‌ها برای مدیریت گزینه‌های شغلی در دنیای در حال تغییر و کمک به عضوی از جامعه شدن، می‌باشد. بنابراین وی با استفاده از نظریه‌های رشد مسیر شغلی و هم‌چنین برخی از مدل‌های راهنمایی تحصیلی اقدام به تلفیق راهنمایی تحصیلی و راهنمایی مسیر شغلی نمود تا بتواند مدلی جامع‌تر و کاربردی‌تر برای راهنمایی دانش‌آموزان و دانشجویان ایجاد کند (به نقل از کول^۵، ۲۰۱۹).

۳. صالحی و همکاران^۶ (۲۰۱۴) در تدوین مدل نظری مشاوره تحصیلی برای دانش‌آموزان سال اول دبیرستان، به بررسی و شناخت مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر موفقیت تحصیلی در چارچوب سه دسته از نظریه‌های مشاوره مسیر شغلی و در دو بعد عینی و ذهنی پرداختند. در این مدل متغیرهای مهارت‌های تحصیلی، خودپنداره تحصیلی، هوش، رغبت جستجوگری، انگیزه پیشرفت و اهمالکاری تحصیلی تبیین‌کننده اکثر واریانس بعد عینی موفقیت تحصیلی و متغیرهای خودپنداره تحصیلی، مهارت‌های تحصیلی، اشتیاق

1. Aram & Memari
2. Ackelson
3. American School Counselor Association
4. Gordon
5. Coll
6. Salehi

تحصیلی، ادراک شیوه مادر، شخصیت و انطباق‌پذیری مسیر شغلی اکثر واریانس بعد ذهنی موفقیت تحصیلی را تبیین کردند.

از طرف دیگر هنگامی که در مورد کیفیت آموزش صحبت می‌گردد، اولین مورد برای بررسی، صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان، کادر آموزش و مشاوران مدرسه می‌باشد. زیرا دیدگاه این است که آن‌ها مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده کیفیت آموزش می‌باشند و نقش حیاتی در پیشرفت کشور، پرورش نیروی کار شایسته، حفظ صلح و سازگاری در جامعه، جامعه‌پذیری و آماده کردن افراد برای زندگی اجتماعی، انتقال ارزش‌ها و فرهنگ‌های اجتماعی به نسل‌های آینده دارند. بدیهی است که ویژگی‌های حرفه‌ای و شخصی معلمان و مشاوران مدرسه نقش اساسی در کارایی و اثربخشی آموزش و پرورش دارد (درخشان‌فر، ۲۰۲۰). اینگوارسون^۲ و همکاران (۲۰۱۳) عنوان می‌دارند که ارزیابی کیفیت نظام تربیت معلمان و مشاوران چندی است که در صدر مطالبات سیاست‌گذاران و دغدغه‌مندان این حوزه در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی قرار گرفته است. آذرنژاد (۲۰۱۷) بیان می‌دارند که صلاحیت‌های بین فردی به‌مثابه یکی از زیرمؤلفه‌های اصلی صلاحیت‌های شخصی و داشتن ویژگی‌هایی هم‌چون توانایی در برقراری ارتباط مناسب با فراگیران و حفظ آن، رعایت احترام متقابل بین خود و فراگیران، خوش‌رویی و حسن برخورد با فراگیران و گشاده‌رویی و برخورد شایسته با همکاران و والدین فراگیران، یک شرط ضروری برای بهبود عملکرد شغلی آموزشگران که مخاطبان اصلی آنان را فراگیران تشکیل می‌دهند، به‌شمار می‌آید.

بررسی تحقیقات خارجی و داخلی مرتبط با موضوع پژوهش (پیشینه پژوهش) ویلا^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی اهمیت صلاحیت‌های حرفه‌ای و نقش آن در نوآوری و خلاقیت پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش حاکی از این بود که برخورداری از صلاحیت‌های حرفه‌ای نقش قابل توجهی در نوآوری ایفا می‌کند. به نظر می‌رسد قابلیت‌هایی مانند هوشیاری نسبت به فرصت‌های جدید، توانایی ارائه محصولات، ایده‌ها یا گزارش‌ها، توانایی بسیج منابع دیگر، توانایی ارائه ایده‌ها و راه‌حل‌های جدید و توانایی استفاده از کامپیوتر و اینترنت اثرات قوی‌تری در احتمال نوآوری دارد و در نتیجه، به‌عنوان شایستگی‌های کلیدی در توضیح گرایش افراد برای تبدیل شدن به نوآوران در محیط کار خود به‌شمار می‌آیند. هارتلی و کارترایت^۴ (۲۰۱۹) طی مطالعه‌ای متوجه شدند که ۵۵ درصد از مشاوران مدارس شرکت‌کننده در پژوهش، در کار خود با یک تردید اخلاقی روبرو هستند که رایج‌ترین این تردیدها شامل نقش و ارتباط مشاور با مراجع، مسئولیت حرفه‌ای و شایستگی، اعتماد به نفس و محرمانه بودن هست. لیو^۵ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان "مطالعه اکتشافی تغییرات انگیزش مشاوران مدرسه" بدین نتیجه دست یافتند زمانی که مشاوران مدرسه دارای انگیزه بیرونی و درونی متفاوت باشند می‌توانند در انگیزه‌ی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشند و تعاملات اجتماعی بیشتری در زمینه مدرسه و اجتماع داشته باشند. لاورمن و کونینگ^۶ (۲۰۱۶) در نتایج بررسی خود با عنوان "صلاحیت و رفاه حرفه‌ای معلمان: درک ارتباط بین دانش عمومی آموزشی، خودکارآمدی و فرسودگی شغلی" نشان دادند، بین صلاحیت‌های حرفه‌ای آموزشگران با سطح خودکارآمدی آنان در انجام وظایف شغلی‌شان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت، به نحوی که افراد با صلاحیت‌های حرفه‌ای بالاتر (شامل صلاحیت‌های پایه/عمومی و صلاحیت‌های شخصی)، دارای احساس خودکارآمدی بالاتری برای انجام وظایف شغلی‌شان بودند. گری، والز و جین

1. Derakhshanfar
2. Ingvanson
3. Vila
4. Hartley & Cartwright
5. liu
6. Lauermann & Konig

(۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان "نقش مشاوران مدرسه در ارتقاء و اجرای برنامه‌های جامع بین‌المللی در مدارس K-12" منطق و چارچوبی برای چگونگی نقش مشاور مدرسه را با اجرای برنامه‌های جامع مشاوره مدرسه جامع متمرکز در سطح جهانی مطابقت می‌دهند. مشاوران مدرسه می‌توانند در نظر بگیرند که چگونه می‌توانند موضوعات متمایز بین‌المللی را به برنامه فعلی خود تغییر داده و سازگار شوند. این نوع برنامه‌نویسی نیاز به بازتاب متفکرانه، پیاده‌سازی سیستماتیک و اشکال جدید ارزیابی دارد و مزایای آن قابل توجه است. دانش‌آموزان باید نقش‌ها و آینده خود را درک کنند، آن‌ها با اقتصاد جهانی، تغییرات ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و گسترش دسترسی تکنولوژیکی به سایر نقاط جهان، ارتباط دارند و ضروری است که مشاوران مدرسه، هر دو جهت یعنی مشاوره و آموزش را گسترش دهند. سینوتی^۱ (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان "رقابت مدل‌های هویت حرفه‌ای در مشاوره مدرسه: چشم‌انداز و تفسیر تاریخی"، بیان می‌دارند مدرسان مشاور نه تنها مسئول رسیدگی به دانش، مهارت‌ها و آگاهی شخصی مشاوران آینده هستند؛ آن‌ها هم‌چنین مسئول ایجاد هویت حرفه‌ای کارکنان مشاوره هستند. مشاوران مدرسه در آموزش باید از پیام‌ها و مسئولیت‌های مبهمی که ممکن است پس از ورود به حرفه به آن‌ها منتقل شود، آگاه باشند. بازنگری در تاریخ کار حرفه‌ای مشاوره نشان می‌دهد که مبارزه با یک هویت حرفه‌ای روشن، از زمان آغاز فعالیت خود، این حرفه را مهار کرده است.

ابراهیمی^۲ (۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان "چالش‌ها و موانع گسترش نقش مشاوره‌ای مدیران مدارس"، بیان می‌دارد که مهم‌ترین موانع در سه حوزه فردی شامل ویژگی‌های شخصیتی، عمل فکورانه و صلاحیت و شایستگی‌ها، حوزه آموزشگاهی شامل زیرساخت‌ها، ارتباطی-اطلاع‌رسانی، انگیزشی-انسانی و رهبری و مدیریت پویا و حوزه سازمانی شامل پشتیبانی و حمایت، اقتصادی-مالی و فرهنگی-اجتماعی شناسایی و طبقه‌بندی شدند. اشرفی^۳ و همکاران (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان "درک مدیران، معلمان و مشاوران از نقش و وظایف مشاوران مدارس مطالعه موردی: مدارس شهر نورآباد"، بیان می‌دارند نتایج حاصل از تحلیل عاملی نشان می‌دهد که ۵ مؤلفه نقش برنامه‌ریزی و توسعه راهنمایی تحصیلی، نقش رشد و توسعه قوای فکری و معنوی دانش‌آموزان، نقش ارزشیابی دانش‌آموزان، نقش رشد و توسعه شخصیت دانش‌آموز و نقش مشورت و همکاری با کارکنان و انجام کار گروهی در مجموع ۵۷/۵ درصد از کل واریانس را تبیین می‌کنند. صالحی^۴ و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیق خود با عنوان "تدوین مدل نظری مشاوره تحصیلی براساس عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی"، بیان می‌دارند مهم‌ترین عوامل پیش‌بین در مدل ارائه شده ایشان در بعد عینی، عبارت‌اند از: مهارت‌های تحصیلی، خودپنداره تحصیلی، هوش، رغبت، انگیزه پیشرفت و اهمال‌کاری تحصیلی که جمعاً ۵۵ درصد از واریانس بعد عینی را تبیین می‌کردند. مهم‌ترین عوامل پیش‌بین بعد ذهنی نیز، عبارت بودند از: خودپنداره تحصیلی، مهارت‌های تحصیلی، اشتیاق تحصیلی، شیوه فرزندپروری، شخصیت و انطباق‌پذیری مسیر شغلی که جمعاً ۴۵ درصد از واریانس بعد ذهنی را تبیین می‌کردند. لازم به ذکر است. ابراهیمی (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان "تدوین مدل توانمندسازی مشاوران بر مبنای آسیب‌شناسی فعالیت‌های مشاوران در مدارس و ارزیابی اثربخشی آن"، بیان می‌دارد که تحلیل داده‌ها، سه دسته از عوامل را آشکار ساخت: (۱) عوامل درون فردی مربوط به مشاوران که در برگیرنده مسایل مربوط به ویژگی‌های شخصیتی و روانشناختی آن‌ها است؛ (۲) عوامل محیطی مربوط به مشاوران که در برگیرنده مسایل مربوط به ویژگی‌های محیطی و شغلی آن‌ها است؛ (۳) عوامل سازمانی مربوط به مشاوران که در برگیرنده مسایل مربوط به ویژگی‌های سازمانی آن‌ها است.

1. Cinotti
2. Ebrahimi
3. Ashrafi
4. Salehi

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع اکتشافی و از حیث رویکرد، ترکیبی متوالی (کیفی-کمی) است. به‌گونه‌ای که ابتدا در بخش کیفی با اتکا به اجرای مصاحبه‌های اکتشافی به صورت نیمه‌ساختاریافته با خبرگان و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، به کمک روش تحلیل تم (مضامین)، ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها احصا شده و مدل پیشنهادی برای ارتقا صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول مبتنی بر ابعاد و مؤلفه‌های شناسایی و غربال شده توسط خبرگان ارائه گردید. برای این منظور سوالات مصاحبه با توجه به اهداف پژوهش و مشاوره با چندتن از خبرگان طراحی و مورد استفاده قرار گرفت و در حین مصاحبه نیز در صورت لزوم، سوالاتی برای پی بردن به عمق پاسخ‌ها و موارد مورد نظر مصاحبه‌شوندگان مطرح گردید. در بخش کمی با اتکا به روش پیمایشی و بهره‌گیری از ابزار پرسشنامه محقق ساخته (متشکل از ابعاد و مؤلفه‌های مشخص شده در بخش کیفی) که روایی و پایایی آن به تأیید رسیده است، نسبت به جمع‌آوری داده‌ها از جامعه مورد مطالعه اقدام می‌شود.

جامعه و نمونه آماری و شیوه نمونه‌گیری

جامعه آماری و نمونه آماری این تحقیق در ۲ بخش مشخص شده است:

بخش کیفی: در این بخش از نظرات ۱۴ نفر از خبرگان حوزه مشاوره و آشنا به موضوع تحقیق (دارای سوابق مطالعاتی و پژوهشی و تجارب مرتبط) استفاده شده است (گفتنی است که دلیل استفاده از این تعداد خبره رسیدن به اشباع نظری بوده است). شیوه نمونه‌گیری در این بخش غیراحتمالی و از نوع هدفمند (از نوع قضاوتی) بوده است.

بخش کمی: جامعه آماری این بخش متشکل از مشاورانی است که در مناطق ۱۹ گانه شهر تهران در سطح مدارس دخترانه و پسرانه شهر تهران در مقطع متوسطه اول مشغول به فعالیت بودند. مطابق با آمار موجود، تعداد اعضای این جامعه متشکل از ۹۰۰ مشاور است. به علت پراکندگی و گسترده بودن جامعه برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. به این صورت که در مرحله اول به صورت تصادفی مدارس دخترانه و پسرانه مقطع متوسطه اول از هر چهار منطقه جغرافیایی شمال، جنوب، شرق و غرب شهر تهران انتخاب و سپس در مرحله بعد از مدارس انتخابی، مشاوران جهت اجرای پژوهش به تصادف انتخاب می‌شوند. از طرف دیگر با عنایت به محدودیت زمانی، از جامعه مورد پژوهش نمونه‌گیری بایستی به عمل آید که برای مشخص کردن حجم نمونه از جدول مورگان بهره گرفته شد که نتایج نشان داد که نمونه مورد نیاز ۲۶۹ نفر است. نمونه مشخص شده بین مدارس دخترانه و پسرانه مقطع متوسطه اول فعال در چهار منطقه جغرافیایی شهر تهران به صورت نسبت میزان مدارس به هر منطقه (با توجه به آمار موجود) توزیع گردید (به شرح جدول ۱).

جدول ۱. نمونه مشخص شده به تفکیک چهار منطقه جغرافیایی شهر تهران

مناطق جغرافیایی	درصد تعداد مدرسه در منطقه به کل مدارس شهر تهران	نمونه محاسبه شده (بر مبنای درصد محاسبه شده) به نفر
شمال تهران	۱۳	۳۵
جنوب تهران	۳۷	۱۰۰
شرق تهران	۳۰	۸۰
غرب تهران	۲۰	۵۴

مراحل اجرای پژوهش

در مرحله نخست با اتکا به مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی پیشینه پژوهش، مؤلفه‌ها و شاخ‌های اولیه احصاء و سپس با استفاده از ابزار مصاحبه عمیق با خبرگان آشنا به موضوع تحقیق و بکارگیری تحلیل تم، این شاخص‌ها مورد بازنگری قرار گرفته تا مبتنی بر تم‌های شناسایی شده، مدل مفهومی طراحی و تدوین شود.

در مرحله بعد یا بخش کمی، مبتنی بر ابعاد و شاخص‌های تعیین شده، پرسشنامه تحقیق تدوین، روایی و پایایی آن سنجیده و سپس جهت جمع‌آوری داده‌های تحقیق از جامعه مورد مطالعه در راستای سنجش و آزمون مدل پیشنهادی در بخش کیفی تحقیق، مورد استفاده قرار گرفت.

ابزار گردآوری داده

بخش کیفی: استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحب‌های اکتشافی با خبرگان جهت شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های طراحی مدل ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول. برای این منظور سوالات مصاحبه با توجه به اهداف پژوهش و با مشاوره با چند خبره طراحی و تدوین گردید و پس از هماهنگی و تعدیلات انجامی مبتنی بر نظرات احصا شده، سوالات مطروحه به شرح زیر مشخص گردید:

- به نظر شما چه انتظاراتی از یک مشاور تحصیلی در مقطع متوسطه اول وجود دارد؟
- به نظر شما یک مشاور تحصیلی در مقطع متوسطه اول در راستای بهبود عملکردش بایستی مجهز به چه مهارت‌هایی باشد؟
- برای اینکه یک مشاور تحصیلی فعال در مقطع متوسطه اول بتواند به مهارت‌های مورد اشاره شما دست پیدا کرده و یا آن را ارتقا بخشد چه آموزش‌هایی بایستی ببیند؟
- برای اینکه یک مشاور تحصیلی فعال در مقطع متوسطه اول بتواند به مهارت‌های مورد اشاره شما دست پیدا کند و یا آن را ارتقا بخشد، مدرسه بایستی چه بسترها و زمینه‌هایی را برای وی آماده سازد؟
- در مقیاس بزرگ‌تر برای بهبود انتخاب و گزینش مشاوران تحصیلی مدارس (با تمرکز بر مقطع متوسطه اول)، نظام آموزش و پرورش کشور بایستی بر روی چه صلاحیت‌ها و مهارت‌هایی تمرکز کند و آن‌ها را مدنظر قرار دهد؟
- در انتخاب دقیق مشاوران زبده تحصیلی مدارس در مقطع متوسطه اول، چه ضعف‌ها و موانعی وجود دارد؟

بخش کمی: در این بخش ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه ساخته شده مبتنی بر ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های بدست آمده در مرحله کیفی (بخش قبل) است که پس از سنجش روایی و پایایی جهت جمع‌آوری داده‌ها از جامعه هدف تحقیق مورد استفاده قرار گرفت. پرسشنامه محقق ساخته پژوهش حاضر مشتمل بر ۴ بعد کلی، ۱۸ مؤلفه و ۴۴ گویه است و طیف اندازه‌گیری آن لیکرت ۵ گزینه‌ای (از کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، نظری ندارم=۳، موافقم=۴ کاملاً موافقم=۵) بود.

روایی و پایایی ابزار تحقیق

با عنایت به دو بخشی بودن تحقیق (کیفی و کمی) لذا روایی و پایایی ابزار تحقیق نیز در دو بخش مطرح می‌شود:

بخش کیفی: برای سنجش روایی داده‌های کیفی از معیار (گوبا و لینکلن، ۲۰۰۰) استفاده شده و چهار معیار اعتبار، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری مورد بررسی قرار گرفت. به‌گونه‌ای که تلاش شد تا مشارکت‌کنندگان با حداکثر تنوع تجربیات انتخاب شوند. نمونه‌گیری تا رسیدن داده‌ها به حد اشباع ادامه یافت و مناسب‌ترین واحد معنایی انتخاب شد (تأیید معیار انتقال‌پذیری). اعتبار داخلی تحلیل محتوی از طریق روایی صوری توسط خبرگان تحقیق ارزیابی شد. به این منظور پس از انجام مصاحبه و کدگذاری‌های مربوطه، متن مصاحبه و کدهای استخراج شده به مشارکت‌کنندگان ارائه و از آن‌ها خواسته شد درباره صحت و سقم آن اظهار نظر نمایند و در صورت داشتن هر گونه مغایرت و ابهام، آن را اطلاع

دهند. پس از جمع‌آوری نظرات و بازبینی نظرات مشارکت‌کنندگان، قابلیت اعتبار داده‌ها تأیید گردید (تأیید معیار اعتبار). برای اطمینان از اینکه تفسیر داده‌ها، منعکس‌کننده پدیده مورد مطالعه است، از بازنگری توسط شرکت‌کنندگان، مرور توسط افراد غیر از شرکت‌کنندگان تحقیق استفاده شد (تأیید معیار اطمینان‌پذیری). ضمناً سعی گردید با مراجعه و مقایسه مکرر کدهای احصایی از مصاحبه‌ها و اخذ مشاوره مجدد از خبرگان سعی شود تا دقت کدهای به دست آمده افزایش یابد (تأیید معیار تأییدپذیری).

هم‌چنین برای محاسبه پایایی در این بخش، ۴ مصاحبه به‌طور نمونه انتخاب و سپس هر کدام از آن‌ها در فاصله زمانی مشخص دوباره انجام و کدگذاری شدند. سپس کدهای مشخص شده در ۲ فاصله زمانی با هم مقایسه شدند. پایایی بازآزمایی مصاحبه‌های انجام شده برای ۰/۸۱ محاسبه گردید که نشان از پایا بودن کدگذاری‌هاست.

بخش کمی: برای سنجش روایی از ۳ شیوه استفاده شد. به‌طوری که در بدو کار پس از طراحی و تدوین پرسشنامه مبتنی بر ابعاد و مؤلفه‌های بدست آمده در بخش کیفی پژوهش، برای اطمینان بیشتر پرسشنامه‌های مزبور در اختیار صاحب‌نظران دانشگاهی نیز قرار گرفت که با کمی اغماض مورد تأیید واقع شد (این نوع تأیید نوعاً کیفی و تأییدکننده روایی محتوای پرسشنامه‌های تحقیق است). پس از آن به‌منظور سنجش روایی ابزار تحقیق از دو آزمون روایی همگرا و روایی واگرا استفاده می‌شود که نتایج آن در جداول ۵ و ۶ حکایت از تأیید این دو نوع روایی دارد. هم‌چنین به‌منظور تعیین پایایی پرسشنامه (همبستگی درونی) از ضریب آلفای کرونباخ^۱ استفاده شده است که در صورتی که مقدار این معیار بالاتر از ۰/۷ باشد، آن ابزار پایا خواهد بود. نتایج پایایی پرسشنامه تحقیق حکایت از آن داشت که ضریب آلفای کرونباخ ابعاد ۴گانه آن و هم‌چنین کل پرسشنامه بالاتر از ۰/۷ است (بعد مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور، ۰/۷۹۹؛ بعد مهارت‌های فنی فرد مشاور، ۰/۷۱۰؛ بعد ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور، ۰/۷۳۱؛ بعد مهارت‌های مدیریتی فرد مشاور ۰/۷۴۵ و کل پرسشنامه ۰/۷۵۴)، لذا پایایی پرسشنامه تحقیق مورد تأیید قرار گرفت.

روش تحلیل داده‌ها

تحلیل داده‌های کیفی: پس از انجام مصاحبه اکتشافی و عمیق با خبرگان، داده‌های جمع‌آوری شده به کمک روش تحلیل تم مورد بررسی قرار گرفتند. تحلیل تم روشی برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای (تم‌ها) موجود درون داده‌ها است. این روش در حداقل خود داده‌ها را سازماندهی و در قالب جزئیات توصیف می‌کند. فرآیند تحلیل تم زمانی شروع می‌شود که تحلیل‌گر الگوهای معنی و موضوعاتی که جذابیت بالقوه دارند را مورد نظر قرار می‌دهد. این تحلیل شامل یک رفت و برگشت مستمر بین مجموعه داده‌ها و خلاصه‌های کدگذاری شده و تحلیل داده‌هایی است که به وجود می‌آیند (براون^۲ و همکاران، ۲۰۱۴).

تحلیل داده‌های کمی: پس از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط جامعه هدف تحقیق، اطلاعات موجود در پرسشنامه‌ها کدگذاری و با استفاده از نرم‌افزارهای آماری اس.پی.اس. و لیزرل در دو بخش توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفت. ضمناً سطح معناداری در تمامی فرضیه‌های تحقیق ($\alpha=0.05$) در نظر گرفته شده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های کیفی

در این بخش مبتنی بر روش تحلیل تم (تحلیل مضامین)، در بدو کار نمونه‌ای از متن مصاحبه‌های انجامی به همراه مضامین پایه استخراج شده ذکر شده (جدول ۲) و سپس در ادامه مضامین پایه احصا شده از متن

1. α -Cronbach

2. Braun

مصاحبه‌ها به همراه کدهای مربوطه مرتبط با ۱۴ مصاحبه ارائه شده است (جدول ۳).
جدول ۲. نمونه‌ای از متن مصاحبه‌های انجامی به همراه مضامین پایه استخراج شده

نفر مصاحبه‌شونده	قسمتی از متن مصاحبه	کدهای باز استخراج شده
۱	<p>به اعتقاد بنده اهمیت کارکرد مشاوره تحصیلی در مقطع متوسطه امری است مهم چون بحث مهم انتخاب رشته تحصیلی که یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های خانواده‌ها و دانش‌آموزان است مطرح می‌شود. خب متأسفانه در کشور ما به دلایل نبود یک نظام جامع مشاوره در تمامی دوران تحصیل فرد دانش‌آموز که بتواند بخوبی مشاوره و راهنمایی دانش‌آموز و خانواده آن‌ها را انجام دهد..... قطعاً مهارت‌های ارتباطی مهارت مهمی برای هر فرد مشاوره‌ی علی‌الخصوص مشاوران تحصیلی است و به نظر من اولویت‌دارترین مهارت است. چرا که مشاوره تحصیلی هم بایستی ارتباطات‌سازنده با دانش‌آموز داشته باشد هم در تعامل با والدین دانش‌آموز و هم در ارتباط با سایر همکاران آموزشی در درون و برون مدرسه باشد. از این رو مهارت ارتباطی به‌زعم بنده مهارتی است مهم و ضروری. در کنار این مهارت فرد مشاور بایستی هوشیار، فرصت‌شناس، پاسخگو، مسوولیت‌پذیر، امین و رازدار، معتقد، باوجدان، تطبیق‌پذیر با شرایط مختلف، برون‌گرا و مشوق بوده و به فناوری‌های روز، روش‌های آموزشی‌هایی که به نوعی به کارش مرتبط می‌شود آشنا و مسلط باشد..... قطعاً یکسری از آموزش‌هایی که فرد مشاوره می‌بیند مرتبط است به دوران تحصیل خود در دانشگاه، خب مشاوره که مقاطع تحصیلی بالای تحصیل را گذرانده باشد و در دوران تحصیلات تکمیلی حضور داشته است مزیت‌هایی نسبت به یک فرد مشاور در حد کارشناسی دارد و انتظار از وی نیز به همان اندازه بیشتر است. از طرف دیگر مشاوره که در دانشگاه‌های مطرح حوزه مشاوره و علوم تربیتی درس خوانده باشد خب به علت استفاده از تجارب اساتید زنده چند قدم نسبت به فردی که در دانشگاه معمولی‌تر درس خوانده جلوتر است..... قطعاً جهت انتخاب و گزینش مشاوران تحصیلی مدارس، نقش نهادهای بالادستی چون آموزش و پرورش حایز اهمیت است و بایستی مؤلفه‌ها و شاخص‌های مختلفی برای سنجش صلاحیت مشاوران تحصیلی مدارس مدنظر قرار گیرد. از جمله توجه ارزیابی و سنجش مهارت‌های ارتباطی، هوش هیجانی، استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی معتبر جهت شناسایی وضعیت روحی و روانی و شخصیتی فرد مشاور، استفاده از مصاحبه‌های شغلی منطبق بر اصول روز این حوزه، استفاده از نظرات خبرگان حوزه مشاوره برای ارزیابی فرد مشاور و تعیین صلاحیت‌های وی و... از جمله مواردی است که می‌توان بدان‌ها اشاره نمود.</p>	<p>توانایی یادگیری مهارت‌های مورد نیاز در رشته مشاوره داشتن مهارت‌های ارتباطی کارآموزی کردن زیر نظر مشاوران زنده و مجرب توانایی هماهنگی و ارتباط وی با سایر ارکان آموزشی تسلط داشتن به فناوری‌های روز، روش‌های آموزشی فناوری‌های مرتبط به فعالیت کاری تلاش در جهت یادگیری و استفاده از تجارب موفق مشاوران فعال در کشورهای پیشرو استفاده از نظرات خبرگان حوزه مشاوره پایبندی به ارزش‌های اخلاقی</p>
۲	<p>انتظارات متعدد از مشاوران تحصیلی در مقطع متوسط اول وجود دارد. فرد مشاور تحصیلی مدرسه بایستی در مدیریت زمان در دسترس خود در جهت ارائه خدمات مناسب به کلیه دانش‌آموزان کوشا باشد آن هم با عنایت به این موضوع که اصولاً نسبت مشاور به دانش‌آموز در کشورمان در قیاس با کشورهايش بشود بسیار پایین است و از این رو این انتظار از فرد مشاور می‌رود که در بهینه استفاده کردن از زمان خود در مدرسه اهتمام لازم را به خرج دهد..... برای اینکه یک مشاور تحصیلی در مقطع متوسطه اول عملکردی موفقیت‌آمیز داشته باشد باید به طیف گسترده‌ای از مهارت‌های مجهز باشد تا بتواند خروجی قابل‌اعتنایی داشته باشد. مهارت‌های ارتباطی، ارزشی، مهارت‌های ادراکی، مهارت‌های آموزشی، پژوهشی، دانشی و... از جمله این مهارت‌هاست..... آموزش‌های ارائه شده به فرد مشاور بایستی مشتمل بر آموزش‌های قبل خدمت، بدو خدمت و حین خدمت باشد آن هم منطبق با اصول و تجارب موفق بین‌المللی و صد البته با عنایت به بافت نظام آموزشی کشور. آموزش‌هایی که به مشاوران تحصیلی داده می‌شود همواره بایستی از سوی متولیان امر مورد بررسی قرار گیرد تا مشخص شود چقدر اثربخش بوده‌اند و چه خروجی منفی یا مثبتی از خود بجای گذاشته‌اند تا بتوان به رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت آن در سال‌های آتی توجه شود..... ایجاد بسترها و زمینه‌های مناسب برای ارتقای سطح عملکردی و مهارتی فرد مشاور تحصیلی توسط متولیان مدرسه امری است مهم و ضروری. در این خصوص در بدو کار بایستی اهداف عملکردی برای مشاور توسط مدیر یا هیأت مدیره یا هیأت امنای مدرسه طرح‌ریزی گردد و متناسب با آن مشخص گردد چه امکاناتی فرد مشاور نیاز دارد تا در یک بازه زمانی مشخص به این اهداف دست پیدا کند.</p>	<p>داشتن مهارت‌های مرتبط به مدیریت زمان مسلط به مهارت‌های برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری داشتن توانایی برای تعامل و ارتباط گسترده‌ای با والدین دانش‌آموزان داشتن مهارت‌های ایده‌پردازی داشتن مهارت‌های حل مسأله توجه به ارزش‌های اخلاقی و انسانی داشتن تسلط به دانش روز رشته‌اش داشتن مهارت‌های مرتبط با اصول روان‌شناختی استفاده از تجارب مشاوران مجرب تعامل با سایر ارکان آموزشی درون و برون مدرسه</p>

جدول ۳. مضامین پایه احصاشده از متن مصاحبه‌ها به همراه کدهای مربوطه

فرد مصاحبه‌شده	مضامین پایه احصاشده از متن مصاحبه‌ها	کد اختصاصی به مضامین پایه احصاشده
نفر اول	توانایی یادگیری مهارت‌های مورد نیاز در رشته مشاوره	۱-۱
	داشتن مهارت‌های ارتباطی	۱-۲
	کارآموزی کردن زیر نظر مشاوران زنده و مجرب	۱-۳
	توانایی هماهنگی و ارتباط وی با سایر ارکان آموزشی	۱-۴
	تسلط داشتن به فناوری‌های به روز علی‌الخصوص فناوری‌های مرتبط به فعالیت کاری	۱-۵
	تلاش در جهت یادگیری و استفاده از تجارب موفق مشاوران فعال در کشورهای پیشرو	۱-۶
	بهره‌گیری و استفاده از نظرات خبرگان حوزه مشاوره	۱-۷
	پایبندی به ارزش‌های اخلاقی	۱-۸
نفر دوم	داشتن مهارت‌های مرتبط به مدیریت زمان	۲-۱
	مسلط به مهارت‌های برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری	۲-۲
	داشتن توانایی برای تعامل و ارتباط گسترده‌ای با والدین دانش‌آموزان	۲-۳
	داشتن مهارت‌های ایده‌پردازی	۲-۴
	داشتن مهارت‌های حل مسأله	۲-۵
	توجه به ارزش‌های اخلاقی و انسانی	۲-۶
	داشتن تسلط به دانش روز رشته‌اش	۲-۷
	داشتن مهارت‌های مرتبط با اصول روان‌شناختی	۲-۸
	استفاده از تجارب مشاوران مجرب	۲-۹
	تعامل با سایر ارکان آموزشی درون و برون مدرسه	۲-۱۰
نفر سوم	تسلط به متدهای آگاهی بخشی اولیای دانش‌آموزان	۲-۱۱
	توانایی اعتمادسازی در تعامل با دانش‌آموز و والدین وی	۳-۱
	ارتباط مناسب و مستمر با سایر همکاران	۳-۲
	اطلاع از اصول و تجارب به روز مرتبط با حوزه مشاوره و علوم تربیتی و روان	۳-۳
	توانایی رصد محیط پیرامونی	۳-۴
	دارا بودن مهارت‌های گفتاری مناسب	۳-۵
	داشتن روحیه خلاقانه و مبتکر	۳-۶
	مهارت‌های مرتبط با مدیریت زمان	۳-۷
	داشتن مهارت ریسک‌پذیری و تحمل شرایط مبهم	۳-۸
	مهارت‌های مرتبط با هوش هیجانی	۳-۹
	مهارت‌های چگونگی تفکر و راه‌حلیابی	۳-۱۰
توجه به ارزش‌های اخلاقی-انسانی	۳-۱۱	

۳-۱۲	تسلط به روش‌ها و تکنیک‌های ترغیبی و انگیزشی	نفر چهارم
۴-۱	توانایی شناسایی دانش‌آموزان که دارای مشکلات تحصیلی و تربیتی هستند	
۴-۲	توانایی آگاهی بخشی به دانش‌آموزان که دارای مشکلات تحصیلی و تربیتی هستند	
۴-۳	ارتباط‌گیری مؤثر و مستمر با والدین و معلمان دانش‌آموز	
۴-۴	تسلط به اجرای آزمون‌ها و تست‌های مختلف هوشی، تحصیلی، خلاقیت‌سنجی و...	
۴-۵	داشتن مهارت‌های ارتباطی برای تعامل با سایر همکاران آموزشی درون و برون مدرسه برای تبادل تجارب و تسهیم اطلاعات و دانش	
۴-۶	تسلط به دانش کافی در مورد رشته تحصیلی‌اش	
۴-۷	آشنایی به مهارت‌های هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی و هماهنگی	
۴-۸	تسلط در استفاده از فناوری‌های روز	
۴-۹	توجه به مقوله‌های ارزشی و اخلاقی	
۴-۱۰	آشنایی با بازار کار مرتبط با هریک از رشته‌های تحصیلی	
۴-۱۱	داشتن مهارت‌های مسأله‌یابی و حل مساله	
۴-۱۲	داشتن روحیه مسوولیت‌پذیری	
۴-۱۳	توانایی تصمیم‌گیری در شرایط مختلف	
۵-۱	داشتن درک درستی از اهمیت نقش خود در مدرسه	نفر پنجم
۵-۲	داشتن توانایی مرتبط با برنامه‌ریزی تحصیلی دانش‌آموزان	
۵-۳	آشنایی به انجام آزمون‌های مختلف روان‌شناسی	
۵-۴	به روز رسانی اطلاعات و دانش خود	
۵-۵	آشنایی با آخرین متدها و روش‌های مشاوره	
۵-۶	توانایی سازگاری با محیط پیرامونی	
۵-۷	داشتن اطلاعات کافی در مورد کلیه رشته‌های تحصیلی	
۵-۸	اشراف و شناخت کافی نسبت به وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان مدرسه	
۵-۹	همکاری تنگاتنگ با معلمان و خانواده دانش‌آموزان و مسئولان مدرسه	
۵-۱۰	استفاده از دستاوردهای مختلف در خصوص رشته مشاوره تحصیلی	
۵-۱۱	استفاده از نظرات خبرگان حوزه مشاوره اعم از خبرگان دانشگاهی و افراد باتجربه در حوزه مشاوره	

۶-۱	توانایی ایجاد انگیزه و اشتیاق تحصیلی	نفر ششم
۶-۲	همکاری با سایر ارکان آموزشی در امر هدایت تحصیلی	
۶-۳	مهارت‌های مسأله‌یابی	
۶-۴	مهارت‌های ایده‌پردازی	
۶-۵	مهارت‌های شناسایی فرصت‌های موجود و آتی	
۶-۶	مهارت‌های روان‌شناختی و تربیتی	
۶-۷	مهارت‌های سنجش و ارزیابی تحصیلی	
۶-۸	مهارت‌های پژوهشی جهت رصد مقالات و گزارشات و کتب مربوطه	
۶-۹	توجه به ارزش‌های دینی و اخلاقی	
۷-۱	داشتن توانایی مرتبط به هدایت تحصیلی و برنامه‌ریزی مستمر برای دانش‌آموزان	نفر هفتم
۷-۲	مهارت‌های اقتناع‌سازی و اعتمادسازی	
۷-۳	مهارت‌های دانشی	
۷-۴	مهارت‌های آگاهی بخشی	
۷-۵	تسلط به فناوری‌های به روز مرتبط با رشته‌اش	
۷-۶	توانایی استفاده از ابزارهای سنجش و انواع آزمون‌های مرتبط	
۷-۷	همکاری و تعامل با اولیا همکاران مدرسه	
۷-۸	مهارت‌های فن بیان	
۷-۹	مهارت‌های مرتبط با بکارگیری زبان بدن	
۷-۱۰	آشنایی و تسلط بر بایسته‌های و الزامات رشته مشاوره تحصیلی	
۸-۱	توانایی ایجاد ارتباط صحیح و اصولی با دانش‌آموزان و اولیای مدرسه	نفر هشتم
۸-۲	توانایی ایجاد هماهنگی بین فعالیت‌های خانه و مدرسه	
۸-۳	توانایی تشویق و ترغیب دانش‌آموزان	
۸-۴	توانایی به مهارت‌های مسأله‌یابی و حل مسأله	
۸-۵	توانایی یادگیری مستمر	
۸-۶	توانایی مهارت‌های مدیریتی (اعم از مسوولیت‌پذیری، هماهنگی و هدایت، برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری	
۸-۷	آگاهی از مفاهیم کلیدی روان‌شناسی (کودک، رشد، شخصیت) و علوم تربیتی	
۸-۸	توانایی بهره‌گیری از تجربیات کلیدی اساتید مبرز	
۸-۹	شناخت ابزارها و متدها و روش‌های نوین مشاوره	

۹-۱	واقف بودن به اهمیت کار	نفر نهم
۹-۲	مجهز کردن به دانش روز رشته	
۹-۳	آگاهی از رشته‌های تحصیلی و وضعیت آن‌ها در جامعه	
۹-۴	آگاهی از مفاهیم مهم روان‌شناسی، مشاوره و علوم تربیتی	
۹-۵	همراهی و همکاری با اولیای دانش‌آموزان	
۹-۶	آشنایی با شیوه‌های صحیح مطالعه و روش‌های بهسازی حافظه	
۹-۷	توانایی تشخیص و هدایت دانش‌آموزان استثنایی	
۹-۸	داشتن اطلاعات وسیع و دقیق و به روز شده‌ای در زمینه مشاغل مختلف و رشته‌های تحصیلی دانشگاه‌ها	
۹-۹	داشتن مهارت‌های اخلاقی	
۹-۱۰	داشتن مهارت‌های پژوهشی	
۹-۱۱	توانایی حل مسأله	
۹-۱۲	مهارت ابتکار داشتن و خلاق بودن	
۹-۱۳	توانایی در آگاهی بخشیدن به اولیا و دانش‌آموزان	
۱۰-۱	داشتن مهارت‌های مرتبط با چگونگی برنامه‌ریزی مطالعه	نفر دهم
۱۰-۲	توانایی شناسایی استعدادها و علائق دانش‌آموزان	
۱۰-۳	توانایی بکارگیری از آزمون‌ها و ابزارهای سنجش	
۱۰-۴	توانایی همراهی و همدلی با اولیای دانش‌آموزان برای حل مشکلات تحصیلی آن‌ها	
۱۰-۵	توانایی ترغیب‌سازی و انگیزش بخشی دانش‌آموزان	
۱۰-۶	همکاری و تعامل با همکاران مدرسه	
۱۰-۷	توانایی رصد فرصت‌ها و موقعیت‌های پیرامونی	
۱۰-۸	مهارت‌های مستندسازی (مرتبط با پرونده‌های تحصیلی دانش‌آموزان مختلف)	
۱۰-۹	داشتن مهارت‌های مددگری	
۱۰-۱۰	مهارت‌های مرتبط با قدرت بیان و زبان بدن	
۱۰-۱۱	مهارت‌های مسوولیت‌پذیر بودن	
۱۰-۱۲	توانایی ریسک و شرایط مبهم	
۱۰-۱۳	آشنایی به اصول تصمیم‌گیری در خصوص مشکلات مختلف و حل آن‌ها	

۱۱-۱	توانایی همکاری و تعامل با اولیای دانش‌آموزان، معلمان و همکاران آموزشی	نفر یازدهم
۱۱-۲	داشتن تلاش مداوم برای ارتقای سطح دانش مشاوره خویش	
۱۱-۳	تلاش در جهت یادگیری متدها و روش های نوین خدمات مشاوره‌ای	
۱۱-۴	تلاش در جهت اطلاع از دستاوردها و تجارب سایر همکاران و کارشناسان مجرب داخلی و خارجی	
۱۱-۵	آشنایی و تسلط به رشته‌ها، گرایش‌ها و اهداف و راهکارهای ورود بدین رشته‌ها	
۱۱-۶	داشتن مهارت ارتباطی	
۱۱-۷	داشتن توانایی برنامه‌ریزی و هماهنگی	
۱۱-۸	توانایی شناخت مسأله	
۱۱-۹	توانایی شناخت ابزارها و آزمونهای معتبر	
۱۱-۱۰	مهارت‌های انگیزه بخشی و تهییجی	
۱۱-۱۱	داشتن مهارت‌های اقناع‌کنندگی	
۱۱-۱۲	داشتن مهارت‌های شخصیت‌شناسی	
۱۱-۱۳	مهارت‌های تأثیرگذاری بر طرف مقابل	
۱۲-۱	داشتن مهارت اعتماد آفرینی	نفر دوازدهم
۱۲-۲	داشتن قدرت اقناعی مناسب	
۱۲-۳	داشتن توانایی برقراری ارتباطات مستمر با اولیا و دانش‌آموزان	
۱۲-۴	مهارت‌های ایده‌پردازی و چاره‌اندیشی برای مشکلات و مسایل مختلف پیش روی کاری	
۱۲-۵	همکاری و تعامل با سایر همکاران آموزشی درون و برون مدرسه	
۱۲-۶	توانایی و تسلط به مهارت‌های مطالعه	
۱۲-۷	توانایی تطبیق‌پذیری با محیط متغیر پیرامونی	
۱۲-۸	داشتن سعه صدر در برخورد با مشکلات	
۱۲-۹	دارابودن هوش هیجانی مناسب	
۱۲-۱۰	داشتن فکری باز و منتقد	
۱۲-۱۱	برخورداری از روحیه ابتکار و خلاق	
۱۲-۱۲	آگاهی از مفاهیم مهم روان‌شناختی و علوم تربیتی و مشاوره	
۱۲-۱۳	تعهد و وجدان کاری	
۱۲-۱۴	مسوولی‌پذیری	
۱۲-۱۵	تسلط به مهارت‌های ریسک‌پذیری در ارائه راهکار در قبال شرایط و مشکلات مختلف دانش‌آموزان	
۱۲-۱۶	مهارت‌های تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی	
۱۳-۱	توانایی شناسایی نقاط ضعف و قوت دانش‌آموزان	

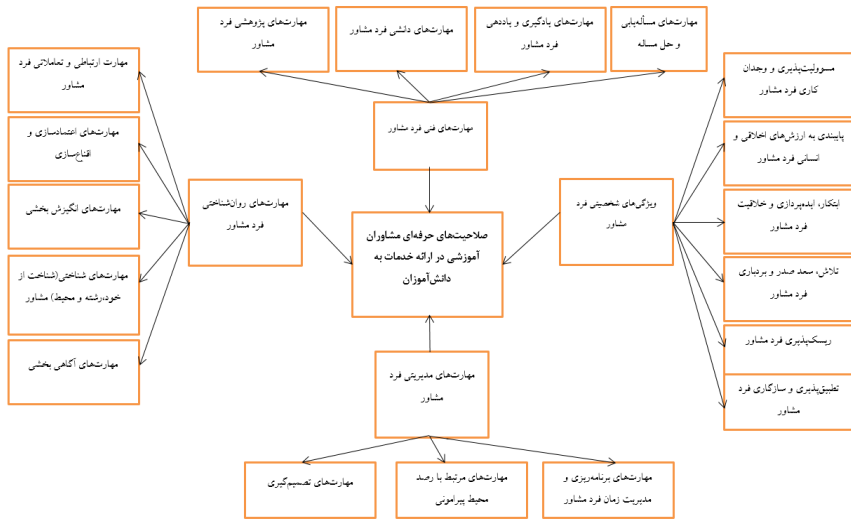
۱۲-۲	توانایی درک اهمیت و جایگاه حساس شغلی خود	نفر سیزدهم
۱۲-۳	داشتن مهارت‌های مرتبط با جلب اعتماد والدین و دانش‌آموزان	
۱۲-۴	تلاش و پشتکار	
۱۲-۵	بردباری و صبر	
۱۲-۶	داشتن توانایی ارائه راهکار و راه‌حل مناسب در مواجهه با مسایل مختلف	
۱۲-۷	مهارت‌های مسأله‌یابی	
۱۲-۸	مهارت‌های سازگاری و تطبیق‌پذیری برای مواجهه با مشکلات و مسایل مختلف	
۱۲-۹	مهارت‌های دانشی برای اطلاع از آخرین دستاوردها و آزمون‌ها و تست‌های سنجش	
۱۲-۱۰	مهارت‌های تصمیم‌گیری برای اتخاذ تصمیمات مهم و سرنوشت‌ساز در مورد مسایل بفرنج دانش‌آموزان	
۱۲-۱۱	توانایی استفاده از تجارب مجربان رشته مشاوره و سایر رشته‌های مرتبط	
۱۲-۱۲	داشتن مهارت‌های ارتباطی و تعاملاتی	
۱۲-۱۳	داشتن مهارت‌های تحلیلی	
۱۴-۱	داشتن توانایی شناخت صحیح از دانش‌آموزان مدرسه و وضعیت تحصیلی آنان	نفر چهاردهم
۱۴-۲	توانایی ایجاد رابطه مفید و مؤثر با اولیای دانش‌آموزان	
۱۴-۳	توانایی برنامه‌ریزی	
۱۴-۴	توانایی یادگیری و یاددهی مداوم و مستمر	
۱۴-۵	توانایی درک اهمیت شغلی	
۱۴-۶	توانایی دانش افزایی مستمر	
۱۴-۷	توانایی هماهنگی با تغییرات محیطی	
۱۴-۸	داشتن قدرت اقناع‌کنندگی	
۱۴-۹	ارتباط مستمر با معلمان و سایر ارکان آموزشی	
۱۴-۱۰	توانایی راه‌حل‌یابی و تدبیر اندیشی برای حل مشکلات دانش‌آموزان	
۱۴-۱۱	داشتن آگاهی و اطلاعات مناسب از کم و کیف رشته مشاوره	
۱۴-۱۲	داشتن مهارت‌های شنیداری مناسب	
۱۴-۱۳	مهارت‌های مرتبط با مدیریت زمان	
۱۴-۱۴	پیاوندی به ارزش‌های انسانی و دینی	
۱۴-۱۵	داشتن تعهد و وجدان کاری	
۱۴-۱۶	داشتن مهارت‌های روان‌شناختی و تربیتی	

در ادامه پس از شناسایی مضامین پایه و کدهای اختصاص داده شده به آن‌ها، تجمیع کدهای مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و در نتیجه تم‌های اصلی (مضامین فراگیر) مرتبط با صلاحیت حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول به شرح جدول ۴ ارائه شده است.

مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت	۱-۷-۱۰-۷-۱-۴-۶-۲-۷-۱-۲-۳-۲-۷-۷-۱	۱۶
زمان فرد مشاور	۸-۱۴-۶-۱۴-۱۴-۱۱-۴	
مهارت‌های مدیریتی فرد مشاور	مهارت‌های مرتبط با رصد محیط پیرامونی	۱۷
مهارت‌های تصمیم‌گیری	۱۲-۱۰-۱۶-۴-۱۳-۱۳-۱۳-۱۰	۱۸

حال با عنایت به مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر بدست آمده به شرح جدول فوق، لذا مدل مفهومی، پیشنهادی تحقیق را می‌توان به شرح زیر ارائه نمود:

شکل ۱. مدل مفهومی پیشنهادی پژوهش

یافته‌های بخش کمی یافته‌های توصیفی

پس از توزیع ۲۶۹ پرسشنامه (مطابق با نمونه مشخص شده) نهایتاً ۲۴۷ پرسشنامه معتبر از میان اعضای جامعه مورد مطالعه بدست آمد که این بدان معنی است نزدیک به ۹۲ درصد از پرسشنامه‌های توزیع شده به دست محقق رسیده است، توصیف اطلاعات پرسشنامه‌های دریافتی از حیث متغیرهای جمعیت‌شناختی جنسیت، سن، تحصیلات و سابقه کار نشان می‌دهد که از حیث جنسیت، ۲۰/۶ درصد (با فراوانی ۵۱ نفر) از پاسخ‌دهندگان تحقیق مرد و ۷۹/۴ درصد (با فراوانی ۱۹۶ نفر) از پاسخ‌دهندگان زن بودند. بنابراین اکثر پاسخ‌دهندگان تحقیق زن هستند. از حیث سن، ۱۰/۱ درصد (۲۵ نفر) از پاسخ‌دهندگان کمتر از ۳۵ سال، ۵۸/۷ درصد (۱۴۵ نفر) بین ۳۶ تا ۴۵ سال، ۲۷/۹ درصد (۶۹ نفر) بین ۴۶ تا ۵۵ سال و ۳/۲ درصد (۸ نفر) بیشتر از ۵۵ سال سن دارند. بنابراین اکثر پاسخ‌دهندگان در دامنه سنی ۳۶ تا ۵۵ سال هستند (بیش از ۸۶ درصد)، از حیث سطح تحصیلات، یافته‌ها نشان می‌دهد نشان می‌دهد که ۵/۳ درصد (با فراوانی ۱۳ نفر) دارای تحصیلات کارشناسی و پایین‌تر، ۷۰/۴ درصد (با فراوانی ۱۷۴ نفر) کارشناسی ارشد و ۶۰ درصد (۲۴/۳ نفر) دارای مدرک دکتری بودند. بنابراین اکثریت مطلق پاسخ‌دهندگان دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد به بالا (نزدیک به ۹۵ درصد) هستند و از حیث سابقه کار نتایج حکایت از آن دارد که نشان می‌دهد که نزدیک به ۹/۷ درصد (با فراوانی ۲۴ نفر) بین ۱ تا ۵ سال، ۲۸/۳ درصد (با فراوانی ۷۰ نفر) بین ۶ تا ۱۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۱۶ تا ۲۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۱۶ تا ۲۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۲۱ تا ۲۵ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۲۶ تا ۳۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۳۱ تا ۳۵ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۳۶ تا ۴۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۴۱ تا ۴۵ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۴۶ تا ۵۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۵۱ تا ۵۵ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۵۶ تا ۶۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۶۱ تا ۶۵ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۶۶ تا ۷۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۷۱ تا ۷۵ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۷۶ تا ۸۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۸۱ تا ۸۵ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۸۶ تا ۹۰ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۹۱ تا ۹۵ سال، ۳۵/۲ درصد (با فراوانی ۸۷ نفر) بین ۱۰ تا ۱۵ سال و ۲۶/۷ درصد (با فراوانی ۶۶ نفر) بین ۹۶ تا ۱۰۰ سال.

۱۳۲.....ارائه مدلی برای ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول...

نفر) بیش از ۱۶ سال سابقه خدمت را دارا هستند. بنابراین اکثر پاسخ‌دهندگان بیش از ۱۰ سال سابقه کار دارند (نزدیک به ۶۲ درصد).

یافته‌های استنباطی

الف- سنجش روایی واگرا

نتایج این آزمون که با اتکا به آزمون فورنل-لارکر^۱ انجام شده نشان می‌دهد که همه مقادیر به دست آمده در قطر اصلی از مقادیر سطر و ستون متناظر بیشتر است و این بدان معنی است که متغیرهای تمایز معنی‌داری از هم دارند.

جدول ۵. نتایج سنجش روایی واگرا

	ابتکار، ایده‌پردازی و خلاقیت	تطبيق پذیری و سازگاری فرد مشاور	تلاش، سعد صدر و بردباری فرد مشاور	ریسک‌پذیری فرد مشاور	صلاحیت‌های حرفه‌ای	مسئولیت‌پذیری وجدان کاری فرد مشاور	مهارت ارتباطی و تعاملاتی فرد مشاور	مهارت‌های آگاهی‌بخشی-	مهارت‌های اعتمادسازی و اقتناع سازی -	مهارت‌های انگیزش‌بخشی -
ابتکار، ایده‌پردازی و خلاقیت	۰.۸۷۶									
تطبيق پذیری و سازگاری فرد مشاور	۰.۷۴۲	۰.۹۰۳								
تلاش، سعد صدر و بردباری فرد مشاور	۰.۶۸۸	۰.۵۰۳	۰.۹۳۱							
ریسک‌پذیری فرد مشاور	۰.۷۵۷	۰.۶۰۱	۰.۶۳۲	۰.۸۳۷						
صلاحیت‌های حرفه‌ای	۰.۵۶۳	۰.۶۶۵	۰.۵۲۳	۰.۶۵۱	۰.۷۰۳					
مسئولیت‌پذیری و وجدان کاری فرد مشاور	۰.۵۳۹	۰.۴۷۶	۰.۵۰۷	۰.۶۱۱	۰.۶۲۵	۰.۸۳۰				
مهارت ارتباطی و تعاملاتی فرد مشاور	۰.۷۳۱	۰.۵۵۴	۰.۹۴۱	۰.۷۹۴	۰.۷۷۸	۰.۵۶۰	۰.۸۴۵			
مهارت‌های آگاهی‌بخشی-	۰.۶۸۳	۰.۷۱۳	۰.۵۷۷	۰.۷۱۸	۰.۷۳۳	۰.۹۱۵	۰.۶۴۲	۰.۷۸۵		
مهارت‌های اعتمادسازی و اقتناع‌سازی -	۰.۷۵۹	۰.۵۹۹	۰.۶۰۹	۰.۶۰۰	۰.۸۶۱	۰.۶۰۵	۰.۷۰۳	۰.۷۱۴	۰.۸۷۴	
مهارت‌های انگیزش‌بخشی -	۰.۷۱۳	۰.۷۴۶	۰.۶۴۴	۰.۷۳۱	۰.۷۷۸	۰.۵۶۶	۰.۸۰۶	۰.۶۹۱	۰.۷۲۳	۰.۸۵۵
مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت زمان	۰.۴۳۶	۰.۳۰۰	۰.۵۴۷	۰.۴۶۵	۰.۷۴۸	۰.۲۷۸	۰.۵۳۷	۰.۳۴۴	۰.۴۶۹	۰.۴۲۷
مهارت‌های تصمیم‌گیری	۰.۳۳۰	۰.۳۷۱	۰.۳۴۸	۰.۴۱۸	۰.۶۸۷	۰.۲۳۱	۰.۳۷۴	۰.۳۳۲	۰.۴۲۵	۰.۴۵۹

1. Fornell-Larcker

مهارت‌های دانشی فرد مشاور	۰.۶۶۴	۰.۴۷۱	۰.۵۸۸	۰.۹۳۵	۰.۸۱۱	۰.۵۵۰	۰.۷۶۶	۰.۶۱۳	۰.۸۶۵	۰.۷۷۸
مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور	۰.۲۹۸	۰.۵۳۹	۰.۴۱۶	۰.۴۹۰	۰.۵۶۲	۰.۲۸۸	۰.۳۸۵	۰.۴۳۰	۰.۴۷۸	۰.۵۶۳
مهارت‌های شناختی فرد مشاور	۰.۵۹۸	۰.۵۶۳	۰.۶۶۴	۰.۵۲۰	۰.۵۶۹	۰.۶۲۷	۰.۶۴۲	۰.۵۷۶	۰.۴۵۸	۰.۶۱۵
مهارت‌های فنی فرد مشاور	۰.۶۷۶	۰.۴۸۲	۰.۶۰۹	۰.۶۶۱	۰.۵۲۷	۰.۶۵۹	۰.۶۳۳	۰.۶۳۵	۰.۶۲۷	۰.۵۷۰
مهارت‌های مدیریتی	۰.۴۱۳	۰.۳۵۶	۰.۴۸۶	۰.۴۷۲	۰.۷۶۳	۰.۲۷۳	۰.۴۹۱	۰.۳۵۸	۰.۴۷۹	۰.۴۶۶
مهارت‌های مسأله‌یابی و حل مسأله فرد مشاور	۰.۶۹۲	۰.۵۰۲	۰.۶۶۶	۰.۶۳۱	۰.۵۲۲	۰.۵۰۹	۰.۴۱۳	۰.۵۷۸	۰.۶۰۷	۰.۶۴۴
مهارت‌های پژوهشی فرد مشاور	۰.۷۸۳	۰.۶۱۲	۰.۶۲۱	۰.۵۲۴	۰.۵۱۷	۰.۶۰۶	۰.۶۸۲	۰.۵۸۶	۰.۴۲۳	۰.۶۳۷
مهارت‌های یادگیری و یاددهی فرد مشاور	۰.۶۶۰	۰.۶۷۲	۰.۶۵۶	۰.۶۷۸	۰.۷۸۰	۰.۷۵۹	۰.۶۵۰	۰.۸۳۶	۰.۷۲۲	۰.۶۵۴
ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور	۰.۶۳۵	۰.۶۵۸	۰.۶۱۰	۰.۵۱۹	۰.۶۴۰	۰.۶۷۴	۰.۵۳۳	۰.۴۲۴	۰.۹۷۲	۰.۵۲۲
پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و انسانی	۰.۵۴۱	۰.۲۱۲	۰.۴۹۵	۰.۵۳۰	۰.۵۹۳	۰.۴۹۸	۰.۴۹۶	۰.۶۰۶	۰.۵۷۲	۰.۵۱۰

مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت زمان

مهارت‌های تصمیم‌گیری

مهارت‌های دانشی فرد مشاور

مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور

مهارت‌های شناختی فرد مشاور

مهارت‌های مدیریتی

مهارت‌های مسأله‌یابی و حل مسأله فرد مشاور

مهارت‌های پژوهشی فرد مشاور

مهارت‌های یادگیری و یاددهی فرد مشاور

ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور

پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و انسانی

مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت زمان										
مهارت‌های تصمیم‌گیری	۰.۸۳۲									
مهارت‌های دانشی فرد مشاور	۰.۳۸۴									
مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور	۰.۵۷۰		۰.۶۸۹							
مهارت‌های شناختی فرد مشاور	۰.۴۹۲		۰.۵۹۳	۰.۸۲۵						
مهارت‌های فنی فرد مشاور	۰.۶۱۵		۰.۵۰۷	۰.۴۸۱						
مهارت‌های مدیریتی	۰.۹۳۷		۰.۶۲۴	۰.۵۲۰						
مهارت‌های مسأله‌یابی و حل مسأله فرد مشاور	۰.۳۴۵		۰.۷۴۲	۰.۶۶۲		۰.۹۳۱				

۱۳۴.....ارائه مدلی برای ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول...

مهارت‌های پژوهشی فرد مشاور	۰.۴۶۷	۰.۲۷۴	۰.۵۱۰	۰.۶۲۰	۰.۸۷۲
مهارت‌های یادگیری و یاددهی فرد مشاور	۰.۴۱۰	۰.۸۶۳	۰.۷۸۵	۰.۶۵۵	۰.۸۱۰ ۰.۸۹۰
ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور	۰.۵۳۲	۰.۳۷۲	۰.۶۴۱	۰.۵۹۶	۰.۵۰۸ ۰.۴۱۹ ۰.۷۲۶
پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و انسانی	۰.۱۹۰	۰.۶۷۳	۰.۶۴۱	۰.۶۹۴	۰.۶۴۹ ۰.۵۲۹ ۰.۵۹۹

ب- سنجش روایی همگرا

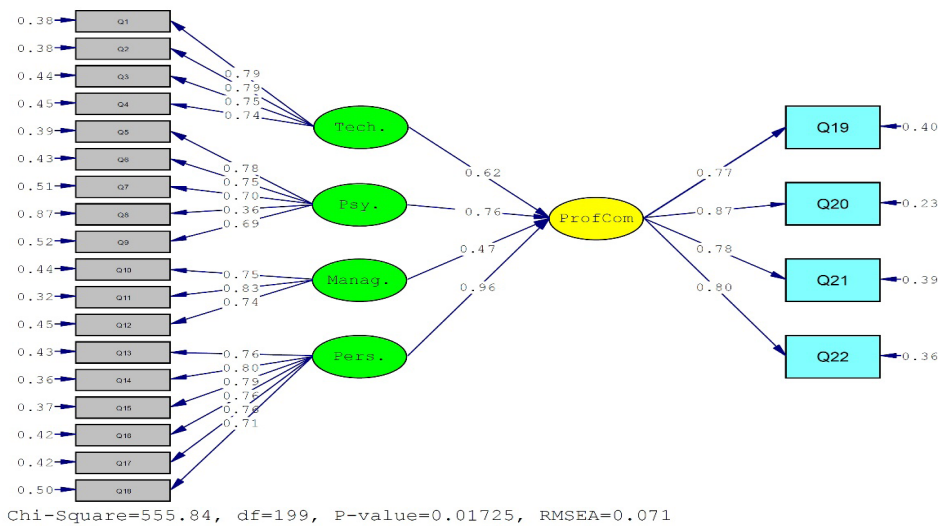
نتایج این آزمون به کمک متوسط میانگین استخراج شده به تفکیک ابعاد مرتبط با متغیرهای مطرحه در مدل تحقیق به شرح زیر است:

جدول ۶. نتایج سنجش روایی همگرا

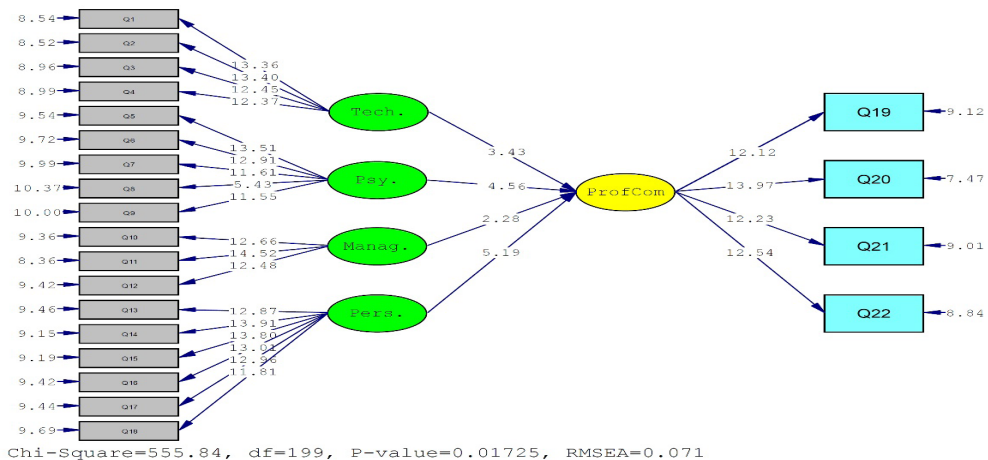
ابعاد	Average Variance Extracted (AVE)
ابتکار، ایده‌پردازی و خلاقیت	۰/۷۶۸
تطبيق پذیری و سازگاری فرد مشاور	۰/۸۱۶
تلاش، سعد صدر و بردباری فرد مشاور	۰/۸۶۷
ریسک‌پذیری فرد مشاور	۰/۷۰۱
صلاحیت‌های حرفه‌ای	۰/۵۰۵
مسئولیت‌پذیری و وجدان کاری فرد مشاور	۰/۶۸۸
مهارت ارتباطی و تعاملاتی فرد مشاور	۰/۷۱۴
مهارت‌های آگاهی بخشی	۰/۶۱۶
مهارت‌های اعتمادسازی و افتخارسازی	۰/۷۶۴
مهارت‌های انگیزش بخشی	۰/۷۳۲
مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت زمان	۰/۶۴۷
مهارت‌های تصمیم‌گیری	۰/۶۹۲
مهارت‌های دانشی فرد مشاور	۰/۷۹۴
مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور	۰/۵۷۵
مهارت‌های شناختی فرد مشاور	۰/۶۸۱
مهارت‌های فنی فرد مشاور	۰/۵۴۳
مهارت‌های مدیریتی	۰/۶۰۱
مهارت‌های مسأله‌یابی و حل مسأله فرد مشاور	۰/۸۶۶
مهارت‌های پژوهشی فرد مشاور	۰/۷۶۱
مهارت‌های یادگیری و یاددهی فرد مشاور	۰/۷۹۳

د- آزمون مدل تحقیق

در این بخش در جهت بررسی و آزمون مدل مفهومی پیشنهادی تحقیق از معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزار لیزرل و در دو حالت t و استاندارد استفاده شده است. به طوری که در نمودارهای نمودارهای ۲ و ۳ تحقیق، متغیر Tech اشاره به مهارت‌های فنی فرد مشاور، متغیر Psy اشاره به مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور، متغیر Manag اشاره به مهارت‌های مدیریتی فرد مشاور، متغیر Pers اشاره به ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور و متغیر ProfCom اشاره به صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان دارد.

شکل ۲. نمودار ضرایب مسیر مدل تحقیق

شکل ۳. نمودار t مدل تحقیق

با عنایت به دو نمودار فوق، جدول زیر نیز خلاصه نتایج این بخش را ارائه نموده است:
جدول ۷. نتایج آزمون مسیر

مسیر علی	ضریب مسیر	آماره t	PValues
مهارت‌های روان شناختی فرد مشاور -> صلاحیت‌های حرفه‌ای	۰/۷۶	۴/۵۶	۰/۰۰۰
مهارت‌های فنی فرد مشاور -> صلاحیت‌های حرفه‌ای	۰/۶۲	۳/۴۳	۰/۰۰۰
مهارت‌های مدیریتی -> صلاحیت‌های حرفه‌ای	۰/۴۷	۲/۲۸	۰/۰۰۰
ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور -> صلاحیت‌های حرفه‌ای	۰/۹۶	۵/۱۹	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج جدول فوق بایستی عنوان کرد با عنایت به مقادیر آماره t که بزرگ‌تر از ۱/۹۶ (در سطح اطمینان ۹۵ درصد) است تمامی مسیرها بین متغیرهای مدل مورد تأیید و هم‌چنین با توجه به مقادیر معنی داری (با توجه به کوچک‌تر بودن از ۰/۰۵) معنی‌دار هستند و لذا می‌توان عنوان کرد که کلیه مسیرهای مطروحه در مدل پیشنهادی در سطح اطمینان مزبور مورد تأییدند. ضمناً شاخص‌های برازش مدل نیز به شرح جدول زیر است که حاکی از مناسب بودن برازش مدل تحقیق است.

جدول ۸. نتایج آزمون برازش مدل تحقیق

شاخص	توضیح شاخص	استاندارد	مقدار به دست آمده
¹ RMSEA	شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۷۱
Chi-Square/df	شاخص کای دو بر درجه آزادی (شاخص کای دو بهنجار)	کمتر از ۳	۲/۸
² NFI	شاخص برازش هنجار شده	بزرگ‌تر از ۰/۹۰	۰/۹۶

بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق با هدف ارائه مدلی برای ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول؛ آموزش پرورش شهر تهران انجام شد. یافته‌های بدست آمده از تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه با خبرگان به کمک روش تحلیل تم نشان داد که ۴ بعد و ۱۸ مؤلفه مربوطه می‌توانند مدل صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول را شکل دهند. به‌طوری که بعد مهارت‌های فنی فرد مشاور، ۴ مؤلفه؛ مهارت‌های مسأله‌یابی و حل مسأله، مهارت‌های یادگیری و یاددهی فرد مشاور، مهارت‌های دانشی فرد مشاور و مهارت‌های پژوهشی فرد مشاور را در بر می‌گیرد. بعد ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور، ۶ مؤلفه؛ مسوولیت‌پذیری و وجدان کاری فرد مشاور، پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و انسانی فرد مشاور، ابتکار، ایده‌پردازی و خلاقیت فرد مشاور، تلاش، سعد صدر و بردباری فرد مشاور، ریسک‌پذیری فرد مشاور، تطبیق‌پذیری و سازگاری فرد مشاور را در بر می‌گیرد. بعد مهارت‌های مدیریتی فرد مشاور، ۳ مؤلفه؛ مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت زمان فرد مشاور، مهارت‌های مرتبط با رصد محیط پیرامونی، مهارت‌های تصمیم‌گیری را در بر می‌گیرد و نهایتاً بعد مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور، ۵ مؤلفه؛ مهارت ارتباطی و تعاملاتی فرد مشاور، مهارت‌های اعتمادسازی و اقتناع‌سازی، مهارت‌های انگیزش‌بخشی، مهارت‌های شناختی (شناخت از خود، رشته و محیط) مشاور و مهارت‌های آگاهی‌بخشی را در بر می‌گیرد. سپس مبتنی بر مدل پیشنهادی تحقیق (به شرح شکل شماره ۱)، مدل مزبور در بخش کمی مورد آزمون قرار گرفت که نظر به تأیید و معنی‌دار بودن (با عنایت به سطح اطمینان ۹۵ درصدی) مسیرهای مرتبط متغیرهای مطروحه در مدل پژوهش مشتمل بر مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور، مهارت‌های فنی فرد مشاور، مهارت‌های مدیریتی،

1. Root Mean Square Error of Approximation

2. Normed Fit Index

ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور در راستای ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول، لذا می‌توان از تأیید مدل پیشنهادی اطمینان حاصل نمود. یافته‌ها نشان داد که در میان ۴ متغیر مستقل مدل، متغیر ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور، بیشترین تبیین‌کننده واریانس صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول به مقدار ۰/۹۶ و پس از آن متغیر مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور با ۰/۷۶ قرار دارد. هم‌چنین در خصوص عامل مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور، بیشترین بارعاملی مربوط به مؤلفه مهارت‌های انگیزش بخشی (۰/۷۸)، در خصوص عامل مهارت‌های فنی فرد مشاور، بیشترین بارعاملی مربوط به مؤلفه‌های مهارت‌های یاددهی و یادگیری فرد مشاور و مؤلفه‌های مهارت‌های حل مسأله فرد مشاور (هر دو ۰/۷۹)، در خصوص عامل ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور، بیشترین بارعاملی مربوط به مؤلفه ریسک‌پذیری فرد مشاور (۰/۸) و نهایتاً در خصوص عامل مهارت‌های مدیریتی، بیشترین بارعاملی مربوط به مؤلفه مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت زمان (۰/۸۳) می‌باشد. نظر به شناسایی ۴ مهارت اصلی و مؤلفه‌های مرتبط، در تبیین یافته‌های مذکور می‌توان عنوان نمود که:

۱. توجه به مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور از این حیث حایز اهمیت است که این مهارت می‌تواند فرد مشاور را در برقراری ارتباطات و تعاملات که نقش مهم و بسزایی در کارکرد وی دارد توانمند سازد. توانمندی در برقراری ارتباطات و تعاملات فرد مشاور می‌تواند زمینه جلب اعتماد و اقبال‌سازی در تماس با دانش‌آموزان و والدین آن‌ها فراهم ساخته و انگیزه لازم را برای گوش سپردن هر چه بیشتر به نصایح و مشاوره‌های فرد مشاور در مسیر شناخت از خود، رشته و محیط پیرامونی آماده سازد. در خصوص بعد مهارت‌های روان‌شناختی فرد مشاور، مصاحبه‌شونده‌ای اظهار می‌داشت که:

«این انتظار وجود دارد که مشاور تحصیلی لزوم انجام مشاوره با والدین را درک کند و نسبت به انجام مستمر آن حساسیت داشته باشد و خانواده‌ها را از ویژگی‌ها و استعداد‌های کمتر دیده‌شده‌ی فرزندشان آگاه ساخته و مهارت‌های لازم برای موفقیت هر چه بیشتر دانش‌آموزان به اولیای مربوطه‌اشان بیاموزد. ضمن آنکه مشاور تحصیلی می‌تواند حتی با جلب اعتماد به حل مسائل و مشکلات درون خانوادگی که می‌تواند باعث بروز افت تحصیلی دانش‌آموز شود، کمک بسزایی نماید».

ضمناً در خصوص مؤلفه‌های شکل‌دهنده این بعد، توانایی انگیزه‌بخشی فرد مشاور با تحقیقات (آکلسون ۲۰۱۷)، سینوتی (۲۰۱۴))، فرصت‌شناسی و رصد محیط پیرامونی با تحقیقات (آکلسون ۲۰۱۷)، گری و همکاران (۲۰۱۵))، ابتکار و ایده‌پرداز بودن فرد مشاور با تحقیقات (سینوتی ۲۰۱۴)، ابراهیمی (۲۰۱۴)) همسوست و مطابقت دارد.

۲. توجه به مهارت‌های فنی فرد مشاور از این حیث حایز اهمیت است که بدانیم فرد مشاور باید بتواند در خصوص مسأله تحصیلی هر یک از دانش‌آموزان به خوبی مسایل و اهمیت و اولویت هر یک را رصد کرده و برای آن‌ها راه‌حل ارائه دهد. اما از راه‌حل از سوی فرد مشاور علاوه بر تجربه پیشین وی نیازمند به روز دانش فرد مشاور و ارتقای سطح مهارت‌های پژوهشی وی است تا بتواند از بهترین و کارآمدترین رویکردها و تکنیک‌های حل مسأله آگاهی یافته و بتواند از آن‌ها بهینه‌ترین نتیجه را حاصل نماید لذا این مهم می‌طلبد فرد مشاور در عین حالی که توانایی یاددهی خوبی داشته باشد بتواند از محیط پیرامونی‌اش اعم از مشاوران زبده، آخرین دستاوردها و نتایج تحقیقاتی، تجارب موفق سایر مشاوران خارجی و... خوب یاد بگیرد و آنرا بکار بندد. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ای ابراز می‌داشت که:

«یکی از موارد مهم و حائز اهمیت برای هر مشاور، توجه به داشتن سواد و دانش کافی در حوزه مشاوره، علوم تربیتی و آشنایی با مفاهیم مهم روان‌شناسی است که بایستی در بین کاندیدای مشاوره تحصیلی مدرسه بررسی و ارزیابی شود. داشتن مهارت‌های مسأل‌یابی و حل مسأله، مهارت‌های تفکر انتقادی و مسوولیت‌پذیری، مهارت‌های ارتباطی و داشتن هوش هیجانی مناسب نیز از جمله موارد است که

در انتخاب و گزینش مشاوران تحصیلی مدارس بایستی لحاظ شود».

در خصوص مؤلفه‌های شکل‌دهنده این بعد، مهارت‌های پژوهشی فرد مشاور با تحقیقات (آکلسون (۲۰۱۷)، گری و همکاران (۲۰۱۵)، سینوتی (۲۰۱۴))، مهارت‌های آموزشی فرد مشاور با تحقیقات (ابراهیمی (۲۰۱۴) و سینوتی (۲۰۱۴)) و مهارت‌های حل مسأله و مسأله‌یابی فرد مشاور با تحقیقات (سینوتی (۲۰۱۴)، ابراهیمی (۲۰۱۴)) همسوست و مطابقت دارد.

۳. ویژگی‌های شخصیتی فرد مشاور از آن حیث حایز اهمیت است که بدانیم کار مشاوره و ارتباط برقرار کردن با دانش‌آموزان و والدین آن‌ها در مسیر حل مشکل تحصیلی آن‌ها نیازمند خصوصیات چون صبر، بردباری، سازگاری، تعهد و وجدان کاری است این بدان معنی است که حتی اگر فرد مشاور از حیث علمی و توانمندی فردی مشاور قابل باشد ولی به خوبی به ارزش‌های اخلاقی و انسانی مسلح نباشد و آن را در فضای تعاملاتی اش بکار نگیرد قطعاً نفوذ کلامش و تأثیرگذاری صحبت‌ها و نصایح ارایه شده‌اش چندان در طرف مقابل راهگشا نیست و این امر ادامه مسیر مشاوره را دچار چالشی جدی می‌نماید. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ای ابراز می‌داشت که:

«صلاحیت‌ها و مهارت‌هایی که بایستی بدان توجه کرد و روی آن به قولی زوم نمود صلاحیت‌های اخلاقی و انسانی فرد مشاور است چرا که وی قرار است راهنمای فرد دانش‌آموز باشد پس از حیث اخلاقی مشاور بایستی فردی معتقد متخلق به اخلاق نیکو باشد. لذا به‌زعم من این مهم در بحث صلاحیت سنجی و انتخاب مشاوران تحصیلی مدارس بایستی بدان توجه ویژه‌ای شود که البته متأسفانه در مقام عمل چندان جدی گرفته نمی‌شود یا صرفاً ظاهری بدان نگریده می‌شود».

در خصوص مؤلفه‌های شکل‌دهنده این بعد، وجدان کاری فرد مشاور با تحقیقات (آکلسون (۲۰۱۷)، گری و همکاران (۲۰۱۵))، معنویت‌گرا بودن فرد مشاور با تحقیقات (آکلسون (۲۰۱۷)، گری و همکاران (۲۰۱۵))، سینوتی (۲۰۱۴)) و اشاره به اخلاق‌محوری فرد مشاور با تحقیقات (گری و همکاران (۲۰۱۵)) همسوست و مطابقت دارد.

۴. توجه به مهارت‌های مدیریت فرد مشاور از این حیث حایز اهمیت است که می‌تواند وی را در برنامه‌ریزی تحصیلی هر یک از دانش‌آموزان منطبق با زمان در اختیارشان توانمند ساخته و فرد مشاور را برای تصمیم‌گیری کارآمدتر در خصوص وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان منطبق با رصد محیط با عنایت به امکانات در دسترس آماده‌تر سازد. در این خصوص مصاحبه‌شونده‌ای ابراز می‌داشت که:

«فرد مشاور باید بتواند مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت زمانی داشته باشد و بتواند بر فشار زمانی متأثر از حجم دانش‌آموزانی که در مدرسه نیاز به مشاوره دارند فائق بیاید و آن را مدیریت و کنترل کند». یا مصاحبه‌شونده دیگر عنوان می‌داشت که:

«فرد مشاور تحصیلی مدرسه بایستی در مدیریت زمان در دسترس خود در جهت ارایه خدمات مناسب به کلیه دانش‌آموزان کوشا باشد آن هم با عنایت به این موضوع که اصولاً نسبت مشاور به دانش‌آموز در کشورمان در قیاس با کشورهای پیشرو بسیار پایین است و از این رو این انتظار از فرد مشاور می‌رود که در بهینه استفاده کردن از زمان خود در مدرسه اهتمام لازم را به خرج دهد. انتظار دیگری که از یک مشاور تحصیلی در مقطع متوسطه اول وجود دارد به‌زعم بنده داشتن یک برنامه مشخص است».

در خصوص مؤلفه‌های شکل‌دهنده این بعد، توانایی فرد مشاور در بسیج امکانات مدرسه با تحقیقات (سینوتی (۲۰۱۴)، گری و همکاران (۲۰۱۵)، ابراهیمی (۲۰۱۴)) و هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی مناسب فرد مشاور (گری و همکاران (۲۰۱۵))، همسوست و مطابقت دارد.

حال نظر به تأیید هر ۴ عامل مؤثر بر الگوی ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان مقطع اول و با عنایت به مؤلفه‌های دارای بار عاملی بالاتر مرتبط با هر یک از این ۴ بعد، پیشنهادات کاربردی به شرح جدول زیر مطرح می‌شود:

جدول ۹. پیشنهادات کاربردی تحقیق بر مبنای یافته‌ها

ردیف	مرتبط با	راهکارهای پیشنهادی
۱	مؤلفه مهارت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت زمان فرد مشاور (مربوط به عامل مهارت‌های مدیریتی فرد مشاور)	الزام کلیه مشاوران تحصیلی مدارس به تدوین برنامه‌های مشاوره‌ای منظم و مشخص برای رصد مشکلات دانش‌آموزان و هماهنگی با اولیای آنان. بدون تردید استمرار و تکیه دراز مدت بر چنین برنامه‌ریزی می‌تواند اثرات مثبتی در پی داشته باشد.
۲		آشناسازی مشاوران با مهارت‌ها و تجارب مهم مدیریت زمان جهت اولویت‌بندی کارهای کلیدی. در این خصوص یادگیری و بکارگیری ماتریس بسیار معروف آیزنهاور یا ماتریس ضرورت - فوریت در مدیریت زمان یا قانون ۸۰/۲۰ پاره تو پیشنهاد می‌شود.
۳		برگزاری دوره‌های آموزشی آشنایی به تکنیک‌های به روز علم تصمیم‌گیری برای مشاوران مدارس
۴	مؤلفه مهارت‌های تصمیم‌گیری (مربوط به عامل مهارت‌های مدیریتی فرد مشاور)	اشاعه فضای تصمیم‌گیری گروهی در سطح مدارس از سوی مدیران و نهادهای بالادستی آموزش کشور و ترغیب مشاوران مدرسه در جهت استفاده از این نوع از تصمیم‌گیری جهت اخذ نظرات همه (از جمله همکاران مدرس، والدین و...) برای رصد بهتر و دقیق تر مشکلات دانش‌آموزان
۵	مؤلفه مهارت‌های یادگیری و یاددهی فرد مشاور (مربوط به عامل مهارت‌های فنی فرد مشاور)	الزام مشاوران تحصیلی مدارس به یادگیری راهکارهای خلاقانه و ایده‌های مرتبط با آن در جهت حل مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان. در این خصوص پیشنهاد می‌شود سامان‌ای در سطح مدارس با همکاری نهادهای متولی برای ثبت راهکارهای خلاقانه و بکارگیری شده توسط مشاوران راه‌اندازی شود.
۶		ایجاد شبکه تبادل نظرات و تجارب بین مشاوران تحصیلی در کل کشور با نظارت نهادهای متولی. در این خصوص پیشنهاد می‌شود برای اطلاع از کارکردهای چنین شبکه‌ای از تجارب موفق بین‌المللی در حوزه‌های مدیریت دانش، مشاوره تحصیلی و فناوری اطلاعات استفاده شود.
۷	مؤلفه مهارت‌های مسأله‌یابی و حل مسأله (مربوط به عامل مهارت‌های فنی فرد مشاور)	حمایت جدی نهادهای متولی از مدیران مدارس در جهت ایجاد فضایی صمیمی برای مشاوران مدرسه در راستای گسترش تعاملات سازنده مشاوران با دانش‌آموزان و اولیای آنان
۸		تشکیل تیم‌های مسأله‌یابی در سطح مدرسه و مدارس همکار با محوریت نقش مشاوران تحصیلی
۹		استفاده و بکارگیری مشاوران تحصیلی مدرسه از همیار مشاور که نوعاً می‌تواند به‌عنوان پلی سازنده بین مشاور و دانش‌آموز عمل نماید.

هم‌چنین پیشنهادات پژوهشی به شرح زیر مطرح می‌گردد:

۱. انجمن پژوهش‌های در سطحی وسیع‌تر و مقایسه نتایج آن با پژوهش حاضر برای بسط تعمیم‌پذیری نتایج؛
۲. شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر ارتقا صلاحیت‌های حرفه‌ای مشاوران آموزشی در ارائه خدمات به دانش‌آموزان با عنایت به اسناد بالادستی مطروحه در نظام جمهوری اسلامی ایران؛
۳. بررسی مقایسه‌ای و تطبیقی مدل مطروحه در این پژوهش با سایر الگوهای مرتبط ارائه شده در نظام آموزشی کشورهای پیشرفته.

References

منابع

- Ashrafi S, abddolahi B, goudini F. (2017). Principals', counselors' and teachers' understanding of the role and tasks of school counselors (Case Study Norabad city). *Journal of Educational Research*. 4 (34):1-17,(In Persian).
- Azarnejad, K. (2017). Effect of professional competence components on agriculture high schools educators' job performance in the North West provinces of Iran. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 9(41), 130-146(In Persian).
- Ackelson, D. (2017). Washington State Comprehensive School Counseling and Guidance Program Model.
- Braun, V., Clarke, V., & Terry, G. (2014). Thematic analysis In Rohleder, P., & Lyons,

- A. *Qualitative research in clinical and health psychology*, 95-113.
- Cinotti, D. (2014). Competing Professional Identity Models in School Counseling: A Historical Perspective and Commentary. *Professional Counselor*, 4(5), 417-425.
- Coll, J. E. (2019). *A study of academic advising satisfaction and its relationship to student self-confidence and worldviews*. University of South Florida.
- Derakhshanfar T.(2020). *The Relationship Between the Professional Development of Teachers of Elementary Schools in Yasouj and their efficacy in the Academic Year 92-91*, Master's Thesis, Faculty of Psychology, Tehran University.
- Ebrahimi, L,(2018). Challenges and obstacles to the expansion of the role of counseling school principles (Case Study of West Azarbaijan), *Journal of School administration*, 6(1),262-282 (In Persian).
- Ebrahimi, L, (2014). *Development of a model for empowering counselors based on the pathology of counselors' activities in schools and evaluating its effectiveness*. Master Thesis, Allameh Tabatabai University. (In Persian).
- Fezler, B., & Brown, CH. (2021). *The International Model For School Counseling Programs*. State Department Office of Overseas Schools.
- Fooladi, E. (2016). Recognition of the evolution and counseling challenges in education. *Journal of Counseling Research*, 15(57), 121-150. (In Persian).
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (2000). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational communication and technology*, 30(4), 233-252.
- Hartley, M. T., & Cartwright, B. Y. (2016). A survey of current and projected ethical dilemmas of rehabilitation counselors. *Rehabilitation Research, Policy, and Education*, 30(1), 32.
- Ingvarson, L., Schwille, J., Tatto, M. T., Rowley, G., Peck, R., & Senk, S. L. (2013). An analysis of teacher education context, structure, and quality-assurance arrangements in TEDS-M countries: Findings from the IEA Teacher Education and Development Study in Mathematics (TEDS-M). Amsterdam: *International Association for the Evaluation of Educational Achievement* (IEA).
- Lauermaann, F., & König, J. (2016). Teachers' professional competence and wellbeing: Understanding the links between general pedagogical knowledge, self-efficacy and burnout. *Learning and Instruction*, 45:9-19.
- Liu, W., Yuan, R., & Zhang, H. (2018). An exploratory study of school counselling teachers' motivation changes. *Journal of Education for Teaching*, 44(2), 237-240.
- Lynch, M. F., Vansteenkiste, M., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2011). Autonomy as process and outcome: Revisiting cultural and practical issues in motivation for counseling. *The Counseling Psychologist*, 39(2), 286-302.
- Memari, O. Aram, Z, (2014), Academic counseling and its importance in education, *the first conference on educational sciences and psychology*, Marvdasht, December (In Persian).
- Nkechi, E. E., Ewomaoghene, E. E., & Egenti, N. (2016). The role of guidance and counseling in effective teaching and learning in schools. RAY: *International Journal of Multidisciplinary Studies*, 1(2), 36-48.
- Oye, N. D., Obi, M. C., Mohd, T. N., & Bernice, A. (2012). Guidance and Counseling in Nigerian Secondary Schools: The Role of ICT. *International Journal of Modern Education & Computer Science*, 4(8).
- Rajabzadeh, A., Hadi .N., (2015). Investigating the Role of Counseling in Schools and Obstacles to Their Progress, *Fourth Scientific Conference on Educational Sciences and Psychology, Social and Cultural Harms of Iran*, Tehran, Association for the Development and Promotion of Basic Sciences and Technologies (In Persian).
- Rahimi, R. (2018), School counselor on a professional path, *Quarterly Journal of School*

Counselor Education Development, 14(1), 14-9 (In Persian).

Salehi, R, Abedi, M.R; Baghban, I, Nilforoshan, P, Abedi, A,(2014), Development of atheoretical model of academic counseling based on factors affecting academic success, *Bi-Quarterly Journal of Applied Counseling*, 4 (1), 18-48 (In Persian).

Vila, L. E., Perez, P. J., & Coll-Serrano, V. (2020). Innovation at the workplace: Do professional competencies matter?. *Journal of Business Research*, 67(5), 752-757.

Willard, J. A., Bayes, B., and Martinez, J. (2015). *Gateway to college lessons from implementing a rigorous academic program for at-risk young people*. MDRC.

Zarafshan, A, (2016), How is students' academic guidance done?, *The growth of technical and vocational education and its skills*, (43), 27-22 (In Persian).

